

POLSKA AKADEMIA NAUK · INSTYTUT SŁOWIANOZNAWSTWA

ATLAS GWAR BOJKOWSKICH

Opracowany
głównie na podstawie zapisów Stefana Hrabca
przez Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN

pod kierunkiem
JANUSZA RIEGERA

Tom III

Część 2. Komentarze do map 133-185

WROCŁAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK · ŁÓDŹ
ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ATLAS GWAR BOJKOWSKICH

Prace Slawistyczne

25

Komitet Redakcyjny

Redaktor

JANUSZ SIATKOWSKI

Członkowie

MIECZYSLAW BASAJ, BAZYLI BIAŁOKOZOWICZ, WIESŁAW BORYŚ, HALINA JANASZEK-IVANIČKOVÁ,
HANNA POPOWSKA-TABORSKA

ATLAS GWAR BOJKOWSKICH

Tom III — część 2

POLSKA AKADEMIA NAUK · INSTYTUT SŁOWIANOZNAWSTWA

ATLAS GWAR BOJKOWSKICH

Opracowany
głównie na podstawie zapisów Stefana Hrabca
przez Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN
(Janusz Rieger, Elżbieta Rudolf-Ziółkowska,
Ewa Wolnicz-Pawłowska)

pod kierunkiem
JANUSZA RIEGERA

Tom III

Część 2. Komentarze do map 133–185

WROCŁAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK · ŁÓDŹ
ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

1982

Redaktor naukowy i konsultant

ZDZISŁAW STIEBER

Publikację opiniował do druku

KAROL DEJNA

Mapy i komentarze opracowali

Janusz Rieger 144, 171–185 (także Zakończenie i Summary), Elżbieta Rudolf-
-Ziółkowska 133–143, 145–154 (także Indeks wyrazów), Ewa Wolnicz-Pawłowska
155–170

Opracowanie graficzne map

Dorota Biłowicka, Ewa Engel, Barbara Jaworska, Maria Mozolewska

Praca wykonana w ramach międzyresortowego programu badań nr MR III.13

© Copyright by Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1982

PL ISSN 0208-4058

ISBN 83-04-00310-4 całość

ISBN 83-04-01128-X

Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo. Wrocław 1982.
Nakład: 700 egz. Objętość: ark. wyd. 14,80, ark. druk. 4,75+53 mapy,
ark. A1-6. Papier druk. sat. kl. IV, 70 g, 70 × 100. Oddano do składania
30 X 1981. Podpisano do druku 21 VII 1982. Druk ukończono w lipcu
1982 r. Wrocławskie Drukarnia Naukowa. Zam. 1005/81 H-11. Cena
zł 155. –

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	7
Wykaz punktów Atlasu	8
Wykaz skrótów	9
II. Komentarze do map (133—184)	12
III. Zakończenie	56
Summary	63
Indeks wyrazów	70
Spis map	74

I. WSTĘP

W niniejszym tomie przedstawiono leksykę dotyczącą głównie odzieży, części ciała i stosunków pokrewieństwa. Przy czytaniu map i komentarzy odnoszących się do odzieży należy pamiętać, że w Karpatach występuje znaczne zróżnicowanie etnograficzne i nierzadko mapowano (omawiano) nazwy rzeczy tylko podobnych do siebie, ale nie identycznych. Często nie wiadomo też, czy dany przedmiot należy do stroju codziennego, czy odświętnego.

Najbardziej interesującą grupę stanowią tu wyrazy charakterystyczne dla regionów górskich, a wśród nich karpatyzmy, zapożyczenia rumuńskie, węgierskie, archaizmy. Szereg map przedstawia zróżnicowanie leksykalne i słowotwórcze Bojkowszczyzny, komentarze zaś pokazują nawiązania słownikowe do gwar sąsiednich.

W kolejnym tomie znajdzie się leksyka z zakresu stosunków pokrewieństwa (dalszy ciąg), różne określenia ludzi i terminologia topograficzna.

Ze względów technicznych na mapach podkładowych usunięto punkty uzupełniające 13a*, 17a*, 34a*, zwłaszcza że materiał z nich dotyczy głównie słownictwa pokazanego w poprzednich tomach.

W lipcu 1980 r.

Janusz Rieger

WYKAZ PUNKTÓW ATLASU

Punkty w zapisach S. Hrabca

1. Łupków, 2. Kuźmina, 3. Wojtkowa, 4. Ropienka, 5. Ustrzyki Dolne, 6. Łobozew, 7. Wołkowyja, 8. Polana, 9. Kalnica, 10. Wetlina, 11. Berehy Górne (dziś Brzegi Górne), 12. Wołosate, 13. Tarnawa Niżna, 14. Stuposiany, 15. Boberka, 16. Żurawin, 17. Krywka, 18. Łomna, 19. Łopuszanka Lechniowa, 20. Czarna, 21. Ławrów, 22. Wołoszynowa, 23. Bilicz, 24. Libuchowa, 25. Suszyca Wielka, 26. Starzawa, 27. Bąkowice, 27a. Michowa, 28. Lacko, 28a. Niżankowice, 28b. Błozew Górna, 29. Grodowice, 30. Wola Rajnowa, 31. Stara Ropa, 32. Torhanowice, 33. Strzelbice, 34. Sozań, 35. Spas, 36. Łopuszanka Chomina, 37. Rozłucz, 38. Jawora, 39. Jabłonka Niżna, 40. Borynia, 41. Sianki, 42. Butelka Niżna, 43. Matków, 44. Zawadka, 45. Ilnik, 46. Jasionka Masiowa, 47. Błazów, 48. Kobło Stare, 49. Bereźnica, 50. Wykoty, 51. Rajtarowice, 52. Piniiany, 53. Dublany, 54. Łąka Rustykalna, 55. Horodyszcze, 56. Olszanik, 57. Łukawica, 58. Podbuż, 59. Opaka, 60. Schodnica, 61. Podhorodce, 62. Korostów, 63. Tucholka, 64. Ławoczne, 65. Sławsko, 66. Synowódzko Wyzne, 67. Stebnik, 68. Koniuchów, 69. Uherskie, 70. Kosmacz nad Sołotwiną.

Punkty „L”

(wg AJDŁ, a punkty 56Ł, 61Ł, 64Ł, 65Ł, 67Ł, 68Ł, 70Ł także wg R)

46Ł Nowosielce, 47Ł Sanoczek, 48Ł Czerteż, 49Ł Prusiek, 50Ł Zboiska, 52Ł Karlików, 54Ł Jawornik, 55Ł Łupków (= punkt 1), 56Ł Komańcza, 57Ł Prełuki, 58Ł Szczawne, 59Ł Morochów, 60Ł Stróże, 61Ł Olchowce, 62Ł Zahutyń, 63Ł Wielopole, 64Ł Jankowce, 65Ł Huzele (w zapisach R – Weremień), 66Ł Łukowe, 67Ł Hoczew, 68Ł Mchawa, 69Ł Wołkowyja (= punkt 7), 70Ł Cisna i Dołżyca, 71Ł Rabe, 72Ł Wola Michowa.

Punkty „R”

(wg R)

1R Pakoszówka, 2R Jurowce, 3R Tyrawa Solna, 4R Hłomecza, 5R Dobra Szlachecka, 6R Załuż, 7R Żernica Niżna, 8R Baligród, 9R Solinka, 10R Polanki i Terka, 11R Myczków, 12R Solina, 13R Stefkowa, 14R Wańkowska, 15R Paszowa, 16R Tyrawa Wołoska, 17R Leszczawa Dolna, 18R Borysławka, 19R Makowa, 20R Huwniki, 21R Aksmanice, 22R Młodowice.

Punkty uzupełniające z gwiazdką (głównie wg OSB)

20a* Mszaniec, 42a* Butla, 45a* Łosiniec, 46a* Isaje, 46b* Turze, 58a* Jasienica Solna, 62a* Orawczyk, 62b* Pławie, 63a* Żupanie, 64a* Różanka Niżna, 66a* Orów.

Punkty uzupełniające „V”

(Varia — wg OSB, U, SD, AUM, KDA i in.):

1V Kozakiwka (dawn. Brzaża, głównie wg U — zapisy O. Sztumf), 2V Wyszaków (w U zapisy J. Hałaja), 3V Pidliński (dawn. Niagryn), 4V Szewczenkowe (dawn. Weldzirz), 5V Roztoczki, 6V Cisów (głównie wg U — zapisy J. Puja), 7V Podbereż, 8V Lisowice, 9V Sulatycze, 10V Nadziejów (głównie wg U — zapisy J. Puja), 11V Plemnia, 12V Suchodół, 13V Jasień (w U zapisy J. Hałaja), 14V Niebyłów, 15V Iwaniwka (dawn. Janówka), 16V Zbora, 17V Grabówka, 18V Maniawa (głównie wg U — zapisy J. Puja).

Punkty uzupełniające „S”

(Słowacja — 1S, 2S, 3S, 4S, 5S wg R i częściowo H, 1aS i 1bS wg R)

1S Pichne, 1aS Svetlice (dawn. Vilagy), 1bS Hostovice, 2S Zvala, 3S Veľká Pol'ana, 4S Ubl'a, 5S Zboj. Punkt 2aS występujący na niektórych mapach to Parihuzovce (wg R).

Punkty uzupełniające „Z”

(Zakarpacie — głównie wg DzLAZ i U)

1Z Stara Stuzycza (w U zapisy M. Huchanycz), 11Z Zabrod (w U zapisy M. Dużeja), 18Z Wyszka, 21Z Użok, 24Z Bukowec, 35Z Turji-Remety (głównie wg R), 37Z Bukiwcewa, 47Z Rudnykiwka-Izwor, 50Z Nowa Roztoka, 54Z Wołowec, 57Z Werchni Studeny, 58Z Izki (w U zapisy P. Kałabiszki), 60Z Toruń (w U zapisy J. Hałaja).

WYKAZ SKRÓTÓW

Powtórzono tu podstawowe skróty literatury stosowane w Atlasie oraz podano rozwiązanie skrótów wprowadzonych po raz pierwszy w tym tomie.

A	— podstawowy kwestionariusz AGB (ok. 600 pytań).
AGB	— Atlas gwar bojkowskich
AGK	— K. Dejna, Atlas gwarowy województwa kieleckiego, Z. 1–6, Łódź 1962–1968.
AJDŁ	— Z. Stieber, Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny, z. I–VIII, Łódź 1956–1961. W niniejszym Atlasie wykorzystano także zapisy Z. Stieberta do jego Atlasu, oznaczając je tym samym skrótem.
AJPP	— M. Małecki i K. Nitsch, Atlas językowy polskiego Podkarpacia, Kraków 1934.
AJS	— A. Zaręba, Atlas językowy Śląska, t. I, Kraków 1970 i n.

- ASJ — Atlas slovenského jazyka, t. I: Vokalismus, Bratislava 1968; t. III (słowotwórstwo w oprac. F. Buffy) i t. IV (leksyka w oprac. A. Habovštiaka) w rkps. w Instytucie Językoznawstwa Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie.
- AUM — Лінгвістичний атлас української мови, t. II. Rkps. w Instytucie Nauk Społecznych AN USSR we Lwowie. Tym samym skrótem oznaczono materiały wykorzystane w niniejszym Atlasie.
- B — próbny kwestionariusz AGB (ok. 500 pytań).
- BkSpor — A. A. Бурячок, Назви спорідненості і свояцтва в українській мові, Київ 1961.
- BrSE — A. Brückner, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1927.
- BuSP — W. Budziszewska, Słowiańskie słownictwo dotyczące przyrody żywej, Wrocław 1965.
- C — skrócony kwestionariusz podstawowy AGB (200 pytań).
- CrRV — D. Cránjalá, Rumunské vlivy v Karpatách, Praha 1938.
- DZal — K. Dejna, Leksykalne zróžnicowanie gwar w Zaleszczyckiem, RKJ ŁTN V 1957, s. 77–129.
- DzLAZ — Й. О. Дзєндзелівський, Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР, I–II, Ужгород 1958–1960. Tym samym skrótem oznaczono dane zaczerpnięte z rękopisu tomu III i materiały.
- DzLP — Й. О. Дзєндзелівський, Українсько-західнослов'янські лексичні паралелі, Київ 1969.
- DzSpor — Й. О. Дзєндзелівський, Лексика українських говорів Закарпатської області. Назви спорідненості, свояцтва та сімейно-родинового побуту, НЗ УЖДУ т. XXVI, Ужгород 1957, s. 3–35.
- FalLB — J. Falkowski, B. Pasznyi, Na pograniczu łemkowsko-bojrowskim, Lwów 1935.
- FalZH — J. Falkowski, Zachodnie pogranicze Huculszczyzny, Lwów 1937.
- H — zapisy Z. Hanudel'owej z gwar na wschodniej Słowacji.
- HorKB — О. Горбач, Південнолемківська говірка й діалектний словник села Красний Брід бл. Меджилаборець (Пряшівщина), Мюнхен 1973.
- HorR — О. Горбач, Північнонаддністрянська говірка й діалектний словник с. Романів Львівської області, Мюнхен 1965.
- HorT — О. Горбач, Говірки й словник діалектної лексики Теревовельщини, Мюнхен 1971.
- HrinS — Б. Д. Гринченко, Словарь украинского языка, t. I–IV, Киев 1907–1909.
- HrN — Rękopiśmienne materiały S. Grabca do atlasu gwary nadszańskiej (rkps. w Instytucie Słowianoznawstwa PAN).
- JGM — J. Janów, Gwara małoruska Moszkowiec i Siwki Naddniestrzańskej z uwzględnieniem wsi okolicznych, Lwów 1926.
- JSH — J. Janów, Słownik gwar huculskich. Rkps w Instytucie Słowianoznawstwa PAN.
- KDA — С. Б. Бернштейн, В. М. Иллич-Свитыч, Г. П. Клепикова, Т. В. Попова, В. В. Усачева, Карпатский диалектологический атлас, t. I–II, Москва 1967.
- LMK — atlas zarozyczeń węgierskich i ich odpowiedników w gwarach ukraińskich Obwodu Zakarpackiego USSR P. Łuzancia: t. I, P. M. Lizanec, Magyar-ukrán nyelvi kapcsolatok (П. М. Лизанець, Угорсько-українські міжмовні контакти), Uzshorod 1970 (mapy 1–180); t. II, Венгерские заимствования в украинских говорах Закарпатья, Будапешт 1976 (mapy 181–390); t. III, Атлас лексичних мадяри-

- змів та їх відвідинників в українських говорах Закарпатської області УРСР, Ужгород 1976 (мару 391 – 514).
- LukPR** S. Łukasik, Pologne et Roumanie. Aux confins des deux peuples et des deux langues, Paris – Varsovie – Bucarest 1938.
- MAGP** – Mały atlas gwar polskich, t. I – XIII, Kraków 1957 – 1970.
- MorTP** – W. Herniczek-Morozowa, Terminologia polskiego pasterstwa górskiego, cz. I – III, Wrocław 1975 – 1976.
- OLA** – Матеріали та дослідження по общеславянському лінгвістическому атласу, Москва 1968 і н.
- OPE** – М. О. Онишкевич, Польские элементы в диалекте бойков. Исследования по польскому языку. Сборник статей, Москва 1969, с. 229 – 253.
- OSB** – М. О. Онишкевич, Словник бойківського діалекту у чотирьох томах, Львів 1967. Rkpś w Bibliotece Uniwersyteckiej we Lwowie. Literę „B” opublikowano w: Славянская лексикография и лексикология, Москва 1966, с. 61 – 105, zaś literę „K” w: Карпатская диалектология и ономастика, Москва 1972, с. 300 – 410. Tym samym skrótem oznaczono materiały słownika.
- R** – zapisy J. Riegera z lat 1974 – 1979.
- RED** – J. B. Rudnyč'kyj, An Etymological Dictionary of the Ukrainian Language, Winnipeg 1962 і н.
- RiZR** – J. Rieger, O kilku zapożyczeniach rumuńskich w gwarach zachodnio-ukraińskich Karpat i Podkarpacia, „Zeszyty Naukowe UJ” DIV, Prace Językoznawcze z. 61 (1979), s. 83 – 96.
- RuN** – zapisy E. Rudolf-Ziółkowskiej z gwary nadszańskej.
- S** – punkty na Słowacji.
- SBH** – Матеріали до словника буковинських говірок, вип. I – V, Чернівці 1971 – 1978.
- SD** – Studia nad dialektologią ukraińską i polską (z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ). Opracował [...] M. Karaś, Kraków 1975.
- SiSE** – F. Sławski, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1952 і н.
- StSJS** – Z. Stieber, Świat językowy Słowian, Warszawa 1974.
- SUM** – Словник української мови, т. I, Київ 1970 і н.
- T** – kwestionariusz uzupełniający („targowy”) AGB (70 pytań).
- U** – materiały dialektologiczne Katedry Języka Ukraińskiego oraz Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Słowiańskiego Uniwersytetu w Użhorodzie (prace dyplomowe i in.).
- VasmES** – М. Фасмер, Эти моголический словарь русского языка, т. I – IV, Москва 1964 – 1967.
- VrIR** – E. Vrabie, Influența limbii române asupra limbii ucraînena, „Romanoslavica” XIV, 1967, s. 109 – 198.
- WerB** – I. Verhrats'kyj, Говір батюків. Збірник фільольогічної секції Наукового товариства ім. Шевченка, т. XV, Львів 1912.
- WerD** – I. Verhrats'kyj, Про говор долівський, ЗНТШ XXXV – XXXVI, Львів 1900.
- WerL** – I. Verhrats'kyj, Про говор галицьких лемків, Львів 1902.
- WerZn I** – I. Verhrats'kyj, Знадоби для пізнання угорско-руських говорів. I ч. Говори з наголосом джимимим, Львів 1899.
- WerZn II** – I. Verhrats'kyj, Знадоби для пізнання угорско-руських говорів. II ч. Говори з наголосом сталим, Львів 1901.
- Z** – punkty na terenie radzieckiego Zakarpacia.

II. KOMENTARZE DO MAP (133—185)

133. Odzież — ukr. одяг: *od'iś, od'ah, odeža, od'ina* — A 40, B 57, C 14, T 12, AJDŁ 39, DzLAZ 153.

134. Odzież — ukr. одяг: inne określenia. — A 40, B 57, C 14, T 12, AJDŁ 40, DzLAZ 153.

Zapisy

Punkty 61Ł, 64Ł, 65Ł wg R; zapis *l'axy* w 56Ł tylko wg R; *ubrańa* i *śm'at'a* w 1 wg AJDŁ.

Nie zmapowano: *śm'at'a* 'nędzna odzież' 2V, *śmat'ý* 'bielizna' 13V, *śmat'e* 'bielizna' 67 i *śm'at'a* 'bielizna pejor.' 60Z; *tandr'axy* || *tadraxi* 'stare lachy' 17R, *fant'yna* 'część ubioru' 43, *rub'at'a* 'bielizna' 2V, 58Z, 60Z, *ub'oru* 'odzież odświętna' 60Z, *noša* 'strój regionalny' 60Z.

W zapisach nie zaznaczono akcentu w punktach: 20, 38, 62.

Znakiem dla *laxy* zmapowano *l'aša* coll. 2V.

Uwagi do poszczególnych punktów

67Ł *od'ina* 'ubranie świąteczne', *l'axy* 'ubranie na co dzień', 1Z 'odzież biała, przeważnie podczas prania'; 27 'od'iś, 13V *od'eža*, 18V *od'eni* — teraz. *Laxy* itp. w 2V, 13V i 5S to 'nędzna, zniszczona odzież', a w 60Z — 'cygańska odzież'.

Uwagi ogólne

Nazwy *od'iś, od'ah, odeža, od'ina* występują paralelnie z nazwą *ubrańa* 'odzież' na środkowej Bojkowszczyźnie, na pograniczu bojkowsko-huculskim, bojkowsko-naddniestrzańskim i bojkowsko-łemkowskim (mapy 133—134). Formy *odiñi, odiż* obok *ubeša, ubir* podaje dla gwary huculskiej JSH. Na Łemkowszczyźnie przeważa nazwa *ubrańa*; *odeža* występuje na zach. od linii Dukła—Stropków po Krynice (AJDŁ 39—40). Również w gwarze nadszańskiej na całym terenie zapisano nazwę *ubrani* itp., zaś *wodiś, udiñe* itp. w kilku punktach pn.-wsch. części gwary w okolicach Cieszanowa (HrN).

Wyraz *śmat'a* w znaczeniu 'odzież' występuje w gwarach południowo-

łemkowskich (AJDŁ 40). W gwarze huculskiej (JSH) *šmatie* znaczy 'bielizna' (por. wyżej w Zapisach); to samo znaczenie wyrazu *šmat'i* — *šmaki* notują w gwarach naddniestrzańskich JGM i HorR.

Łaxy jako 'odzież' znane są na całej Łemkowszczyźnie (AJDŁ 40, R).

Wyraz *šat'a* notowany w pd.-zach. części obszaru DzLAZ występuje również na pd. Łemkowszczyźnie równoległe z *šmat'a* (DzLP), znany jest też na Huculszczyźnie (JSH). W innych gwarach zachodnioukr. ma on inne znaczenie, np. 'odświętna odzież', 'koszulka na ikonie' (DzLP, HorO).

Wyraz *ludyňa* podaje dla Huculszczyzny JSH; ŁMK II 185 mapuje go na Huculszczyźnie we wsch. części radzieckiego Zakarpacia.

Fanta — z niem. poprzez polski (por. pol. dial. *fanty* 'odzienie' SISE; w AJPP 383 *fanty* 'materiał na ubranie') — znane jest także na Huculszczyźnie (*fanta*, *fant'e* JSH).

Rubat'a (por. Zapisy) mapuje ŁMK II 185 w górnym biegu Latoricy (w dwóch punktach); dla Huculszczyzny JSH odnotował *rub* 'szmata', dla gwary naddniestrzańskiej JSH zapisał *rubatka* 'stara koszula'.

135a. Čuha, čuhaňa 'zimowe palto sukienne „z kapą”' — ukr. зимове сукняне пальто з „капою”. A 49 — 51, B 58, C 19, AJDŁ 42

b. Širak 'ciepła, długa kurtka sukienna' — ukr. тепла довга сукняна куртка. — A 49 — 51, B 58, C 19, AJDŁ 42

Punkty dodatkowe

4Z Werchowyna-Bystra.

Zapisy

Šir'ak. Tym samym znakiem zmapowano formy pl w 11R, 1, 20, 64. Nie uwzględniono fonetyki wyrazu. Przykłady: *šir'ak* 7, 44, 47, 67, *s'ir'ak* 12, *sir'ak* 69.

Širač'e itp. Tym samym znakiem zmapowano *širačeta* (pl?) w 57. Nie zmapowano *širaša* 'zakiet z wełny dla dziecka' w 1Z.

Uwagi do poszczególnych punktów

14, 18, 44, 63 „miał fałdy”; 2V „damski płaszcz”.

Uwagi ogólne

Oba wyrazy połączone na mapie ze względów technicznych.

Čuha i *čuhaňa* występująca w AGB na pograniczu łemkowsko-bojkow-

skim (por. też FalŁB) obejmuje swym zasięgiem całą Łemkowszczyznę; *čuhańa* obejmuje wsch., zaś *čuha* — środkową i zach. Łemkowszczyznę (AJDŁ, R).

Sirak notował FalZH również w dolinie Bystrzycy Sołotwińskiej i Łomnicy. Wyraz zapisano też w gwarze na pn. zach. od Rawy Ruskiej (SD) i na pd. wsch. od Lwowa (HorR).

136. *Huńa* i *gubańa* 'zimowe palto sukienne' — ukr. зимове сукняне пальто. — A 49, A 50, C 19, AJDŁ 41

Punkty dodatkowe

4Z Werchowyna-Bystra, 25Z Myrezi, 39Z Łykycary, 43Z Turja-Bystra.

Zapisy

Nie uwzględniono fonetyki sylaby wygłosowej. Nie zmapowano *huńa* 43 (wyraz znany: *za byśkidom kupowały huńu*).

Uwagi do poszczególnych punktów

57Ł — „długa”; 63Ł — „z rękawami, długa”; 67Ł — „długa”; 68Ł — „peleryna z kołnierzem i szerokimi rękawami”; 3R — „ozdobna, z pasem”; 2 — „z ciemnej wełny”; 4 — „z czarnego sukna”; 28a — „z grubej wełny”; 57 *huńi* — „długa”, *huńće* — „krótkie”; 58 — „palto z fałdami”; 4Z i 39Z też 'gruby materiał z owczej wełny'; 1aS *gub'ańa* 'kurtka do pasa'; 1bS *gubańća* 'kurtka do pasa', *huńa* 'z kapturem'; 4S *huńć'a* 'do pasa'.

Uwagi ogólne

Huńa — ps. pożyczka z nieznanego języka, wyraz występujący w różnych językach słowiańskich (SISE I 378); w gwarach ukr. sąsiadujących z Bojkowszczyzną znany był na całej Łemkowszczyźnie (też jako *huńka*, AJDŁ), w części pn. i środkowej gwary nadszańskiej (HrN).

Wyraz *gubańa* — z tematem polskiego pochodzenia i ukr. dialektalnym sufiksem *-ańa* — mapuje też AJDŁ w pd. części środkowej Łemkowszczyzny. Por. łemk. *gubastyj* 'kudłaty' WerZn II, a z drugiej strony pol. dial. i stpol. *gub* 'fałd', *gubać* 'zwijać się' itp. SISE 375.

137. *Lejbyk* 'rodzaj kamizelki sukiennej' — ukr. рід сукняного жилета. — A 47, A 49, A 50, A 51, B 58, C 18, C 19, AJDŁ 50

Punkty dodatkowe

41a* Jaworów, 44a* Komarniki, 63a* Klimiec.

Zapisy

Ł'ejbyk: l- 52Ł, 67Ł. *Ł'ajbyk*: l- 56Ł, 57Ł, 71Ł; l- 70Ł. *Ł'yjbyk*: *łjbyk* pl 20.

Nie zmapowano *Ł'ejbyk* 22R — wyraz znany (w średnim pokoleniu), ale informator nie umiał opisać przedmiotu.

Uwagi do poszczególnych punktów

21 *łejbyca* „wełniana, bez rękawów”; *łejbyk* „z rękawami”; 28 — „z białego płótna”; 41 — „kaftanik z wełny”; 1aS — „z płótna”.

Uwagi ogólne

Wyraz *łejbyk* (z niem. za pośrednictwem węgierskim, polskim i słowackim) itp. poza środkową i zach. Bojkowszczyzną występuje na wsch. i pd. Łemkowszczyźnie (AJDŁ, R), zapisano go także w gwarze nadszańskej na wsch. od Przemyśla (HrN). Z pozostałych terenów sąsiednich brak danych o wyrazie. W kilku punktach AGB w zapisach nie podano jego dokładnego znaczenia.

138a. *Hujaš* 'kurtka noszona w górach' ukr. куртка ношена в горах. — A 49 — 51, C 19, ŁMK II 192

b. *Čapiw* f *oponča* 'rodzaj (sukiennej) peleryny' — ukr. під пелерини (із сукна). A 49, A 50, A 51, C 19

Punkty dodatkowe

65a* Hrebenów, 43Z Turja-Bystra.

Zapisy

Punkty 24Z, 47Z i 58Z wg ŁMK. Punkt 16 to Ruskie.

Op'onča: -ń- 38, -ŋ- 43, u- 13R, 20R, *up'on-* 2, 4, 5, 6, 26, *op'onči* pl 14R, *up'onči* 54; *opañča* 38, *opañče* 69.

Čap'iu: -p- 8, 16, 17, -'u- 3S, *šap'iu* 10.

Vujaš itp.: nie zmapowano „u nas čemerka, u werχovyni v'uios” 62.

Uwagi do poszczególnych punktów

14R — „z kapturem”; 20R — „na śnieg, na deszcz”; 2, 4 — „z białej wełny, z białego sukna”, 6, 26 — „były *d'auuo*”, 8 — „długie, nie zapinane”, 9 — „długa guńa z sukna, noszona dawniej”, 10, 11 — „rodzaj peleryny z rękawami”, 16, 17 — „rodzaj peleryny po kolana”; 38 — wg informacji prof. Z. Stiebera *opañča*, gdy informator mówił dialektem, zaś *oponča*, gdy mówił po polsku; w opinii informatora *opañča* to strój szlachecki (Jawora była wsią szlachty zagrodowej). 54 — „wyszywane, długie”.

Uwagi ogólne

Wyrazy połączono na mapie ze względów technicznych.

Hungaryzm *ujos* (por. węg. *ujjas* 'ciepła marynarka') używany był również na określenie ciepłej kurtki w dolinie Bystrzycy Sołotwińskiej i Łomnicy (*wujaż* FalZH). Wg FalZH (1937 r.) *wujaż* to *sirak* przerobiony na sposób miejski, podobny do marynarki, który zaczęto nosić stosunkowo niedawno.

Dla terenów sąsiednich źródła nie wspominają o wyrazach *čapiv* i *oponča*.

139. Nazwy kurtek — ukr. назви курток. — A 49, A 50, A 51, C 19, AJDŁ 50

Uwagi do poszczególnych punktów

Kaxtan: itp.: 2, 6, 26 — „długi”; 2R, 15R, 4, 6, 21, 26, 47 — „biały, z płótna”, „z płótna”. 60Ł — „na lato”; 17R — „z lepszego, konopnego płótna”. W 19R *kaftan* 'peleryna, płaszcz poniżej kolan'.

Kurtak: 13, 14, 16, 17, 39, 44 — „krótki”, „nowa nazwa”.

Kurtka: 47Ł — „nowa nazwa”; 13V — „od święta”.

Čemera, čemerka: 3R — „z sukna”; 34 — „noszona przez szlachtę”; 35 — „dłuższe, jak lajbyk, z guzikami, obszyte tasiemką”.

Kaceb'ajka: 58 — „rodzaj bluzy”; 10V, 18V — „waciak”.

Uwagi ogólne

Wyraz *kaxtan* itp. poza pograniczem bojkowsko-łemkowskim występuje na wsch. i pn.-wsch. gwary nadszańskej (AJDŁ, HrN). HorR notuje *kaftan* w gwarze pn. naddniestrzańskej w znaczeniu 'dziejczęca aksamitna wyszywana kamizelka'.

Kurtak i *kurtka* znane były też na pn.-wsch. Łemkowszczyźnie (AJDŁ).

Čemerka zapożyczono z pol. *czamara, czamarka* (a tu z włoskiego, por. Słownik wyrazów obcych PWN, Warszawa [1971]).

140. Krótki kożuszek bez rękawów — ukr. короткий кожушок без рукавів. — A 47, C 18, AJDŁ 46

Punkty dodatkowe

56Z Hukływyj.

Zapisy

Punkty 21Z, 24Z, 56Z wg ŁMK II 201.

Nie zmapowano *kožux* w pn.-zach. części obszaru radzieckiego Zakarpacia (tak w ŁMK II 201).

Uwagi do poszczególnych punktów

65 *druśl'ak* miał być w sąsiedniej Tuchli, na pn. cd 65; 5S *bunda* 'długi kczuch lub płaszcz sukierny'. Obok wyrazu *kamyzelka* itp. zapisano dodatkowo: 17R — *kużušana*, 38 — *kużuxova*, 47 — *kużuš'ynna*, 58 — *kożuš'yna*, 59 — *kož'yna*.

Uwagi ogólne

Formacje *kożušok* i *kożušča* obejmują wschodnią Łemkowszczyznę, natomiast *kożušanka* — pd.-wsch., środkową i pd.-zach. Łemkowszczyznę (AJDŁ, R).

Kamazol'a na Zakarpaciu obejmuje tylko górską część obszaru pomiędzy Uhem i Tereblą.

Bunda itp. — z węg. *bunda* 'futro' — jako 'kozuszek' znane jest na Huculszczyźnie (JSH, FaZH) i we wsch. części radzieckiego Zakarpacia od Riki po Tereswę włącznie (ŁMK II 350). W pozostałej części Zakarpacia *bunda* znaczy 'palto' lub 'futro damskie'; podobnie w gwarach wschodniosłowackich (LiZU) *bunda* to 'zimowy płaszcz' bądź 'futro', tak jak w 5S (tak też w gwarze południowowołyńskiej w zapisie HorS). Na Łemkowszczyźnie zanotowano wyraz w kilku punktach, głównie jako 'zimowy płaszcz sukierny' (czasami z określeniem „pańska odzież”, R). Niewątpliwie przy pytaniu o wyraz obraz jego zasięgu byłby pełniejszy.

Formę *druślak* 'kamizelka' — z niem., zapewne poprzez pol. — mapuje AJDŁ 50 w środkowej części północnej Łemkowszczyzny.

141. Spodnie z płótna — ukr. полотняні штани. — A 44, A 45, B 67, C 15, C 16, AJDŁ 44

Punkty dodatkowe

35Z Smerekowa, 56Z Hukływyj.

Zapisy

Punkty „Z” — z wyjątkiem 35Z i 60Z — wg ŁMK II 187.

Znakiem dla *g'ači* zmapowano *g'aši* w 10. Nie zmapowano: *p'ortki* 'kalesony' 5R, *štan'y* 21R, *štan'yj* 22R, *g'at'i* 'kalesony' 2V, *h'ači* 'szelki' 60Z.

W wyrazie *noh'aŭky* (na-) uwzględniono tylko fonetykę sylaby nagłosowej i akcent.

Nie zmapowano 13V *nohav'yc'yj* 'skarpety wełniane'; 35Z — *nahav'ic'i* „nowsza nazwa”; 60Z *nahav'ic'i* „nowe”.

Uwagi ogólne

Mapę sporządzono na podstawie odpowiedzi na 2 pytania kwestionariusza „A”: 1. „spodnie z białego, cienkiego płótna”, 2. „spodnie z pacześnego płótna” (w kwestionariuszu „B” brak pytania o spodnie z pacześnego płótna).

Wyraz *nahawky* i *nohawky* występuje na całej Łemkowszczyźnie, mapowany jest także obok słowa *g'at'i* przez ŁMK II 187 na obszarze AGB na pd. od głównego grzbietu Karpat. ASJ IV w punktach ukraińskich podaje formę *nohawice*.

Z Huculszczyzny JSH odnotowuje *hači* ‘spodnie wierzchnie wełniane’; *gabi* ‘kalesony’ zapisano na Łemkowszczyźnie, na pn. zach. od Rawy Ruskiej, w gwarze południowowołyńskiej, północnonaddniestrzańskiej i na Zakarpaciu (por. wyżej). Formy z *g-* wskazują na zapożyczenie z pol. lub węg. (por. węg. *gatya*, gdzie z kolei pożyczka słowiańska).

Polonizm *spodni*, sporadycznie występujący na obszarze AGB, nie był notowany w DzLAZ (DzLP).

142. Szeroki pas męski — ukr. широкий чоловічий пас. — A 52, B 200, DzLAZ, AUM 60

Zapisy

Punkt 70Ł wg R.

Nie zmapowano wyrazu *čeres* w p. 26 („znają nazwę *čer'es*”), 28 (*čeres u horax, u nas ne buło*), 64 (*č'ereš — za hranycęu*).

Uwagi do poszczególnych punktów

6 — *na try, na štyry br'ačky*; 7 — *šyr'okij*; 14 — *na štyry pr'ačky*; 34 — *buło pet briž'ok*; 64 — *šyr'okij*; w punktach 13 i 1bS — ‘wąski pasek’.

Uwagi ogólne

Szeroki pas męski występował głównie w górach; na pograniczu bojkowsko-łemkowskim takich pasów prawie nie używano już w latach trzydziestych (FalŁB; w 65Ł i 10R „nie było”, w 34 informator „mało pamięta”), toteż szereg zapisów wyrazu *remiń*, *pas* i *pasok*, zwłaszcza na pogórzni i w zach. części mapowanego obszaru, dotyczy zapewne wąskiego paska do spodni. Na Huculszczyźnie, gdzie był powszechnym elementem stroju męskiego, JSH rozróżnia: *čeres* ‘trzos, szeroki pas rzemienny’ oraz *remiń* ‘szeroki pas podwójny, służący też za schowek na pieniądze i pod ręczne narzędzia.’

Nazwę *čeres* zapisywano na pd. Łemkowszczyźnie i we wsch. części gwary nadsańskiej (R, HrN). *Remiń* występuje na pn. Łemkowszczyźnie oraz sporadycznie w pd.-zach. części gwary nadsańskiej (R, HrN).

W części środkowej i pn. gwary nadsańskiej pas męski nazywa się *pojas* (HrN).

143. Rzemyki i sznurki wełniane do kierpców (chodaków) — ukr. *ремінци і вовняні мотузки для постолів (ходаків)*. — A 64, B 63, AJDŁ

Punkty dodatkowe

41a* Jaworów, 43a* Komarniki, 56Z Hukływe.

Zapisy

Punkty 52Ł, 56Ł, 70Ł wg AJDŁ, pozostałe punkty „Ł” wg R. Punkt 56Z wg ŁMK II s. 472.

Znakiem dla *voťoky* zmapowano *voťoka* pl w 13R oraz formy sg w p. 8, 41a* i 43a*.

Ob'wzańci: *ub-* 39; tym samym znakiem zmapowano formy sg w p. 63b*, 64a*, 60 Z.

Znakiem dla *remińci* zmapowano *remiń'a* w 68Ł, *rem'inec*, *ry-*, *-yé* itp. sg w p. 13, 43a*, 64a*, 60Z, a znakiem dla *remińi* zmapowano *rem'iiń* sg w 41a*.

Znakiem dla *šnurk'yi* zmapowano *šnurka* pl w 22R i *šnuriki* w 4S; znakiem dla *b'wzańci* — *b'wanoł* 13V.

Fonetyka wyrazu *voťoky* zostanie przedstawiona oddzielnie.

Nie zmapowano *natičky* 'skórzane końcówki sznurówek' 67.

Uwagi do poszczególnych punktów

Na mapę zostały naniesione odpowiedzi na pytanie kwestionariusza o rzemienie do chodaków. W następujących punktach zanotowano dodatkowo: 56Ł 'rzemienie': 68Ł *ostr'oky* 'odpowiednik „wołoków” w obuwiu męskim' (koniec „wołoków” to *stročanka*); 67Ł, 68Ł, 13R, 6 (*voťoky*), 43 (*voťoky*), 2V, 6V, 18V (*voťoky*) — „sznurówki z wełny”; 43 *ob'wzańci* — „ze skóry lub białej wełny”; 20 *ub'wzańci* — „część do sznurowania”; 36 *natoričk'j* — „część przy stopie”, *voťoky* — „część do obwiązywania dookoła nogi”; 5 *kuńec vustr'išnyk* — „część do przewlekania”; 61 *voťokj* szersze, *nat'ičk'e* węższe, 62 *ob'wzańci* ze skóry, 2V *verx voťoki* — *remiń'om*; 13V *bwanoł* — skórzany, *voťoky* — wełniane; 35Z *remiń'ci* „z przodu”; 56Z „rzemienie służące jako sznurowadła do butów”; 60Z *rem'injé* — „do męskiego obuwia”, *ob'wanołjé* — „także do kobiecego obuwia letniego”, *voťok'yi* — „do kobiecego obuwia na zimę”; 1S *n'avolołky* — z wełny, do

obuwia kobiecego, *vostroč'anyky* — do obuwia męskiego; 1aS *n'avoloky* — z wełny, do obuwia kobiecego, *ostrič'anyky* — skórzane, do obuwia męskiego; 1bS — jak w 1S; 3S *vol'oky* — z wełny, do obuwia kobiecego.

Uwagi ogólne

Wiązanie do chodaków w gwarze huculskiej i nadszańskiej nazywa się też *wołoky* (sg *wołoka* — JSH, FaLZH, HrN). Nazwę *wołoka* w znaczeniu 'sznurówka do chodaków' notowano również na zach. Polesiu i pd. Wołyniu (HorO, HorS). Na Łemkowszczyźnie obok formy *nawoloky*, występującej po obydwu stronach głównego grzbietu Karpat, notowano na pn. *remeńi*, zaś na pd. *wostroky*, *remeńci* i *motusky* (R).

Šnurok, *šnurky* (z niem. *Schnur* przez pośrednictwo polskie lub słowackie) w mapowanym znaczeniu zapisano w pn.-wsch. części gwary nadszańskiej (R).

144. Kierpce (chodaki) — ukr. постоли (ходаки). — A 63, B 61, C 21, AJDŁ 48, AUM 132 (mapa 294), DzLAZ 54

Punkty dodatkowe

20Z Luta.

Zapisy

P unkt 65Ł wg R.

Xodaky: fonetyka wygłosu zostanie przedstawiona oddzielnie; znakiem dla *χodak'y* zmapowano *χód'ak* sg w 3R, 3, 37.

Uwagi do poszczególnych punktów

13V *χodak'y* z gumy, *postoł'y* ze skóry.

Uwagi ogólne

Mapowano nazwy góralskiego płytkiego obuwia zrobionego z jednego kawałka skóry, dlatego też nie uwzględniono określeń łapei z łyka *łyčaky* (37 wg OSB, 69) czy *postoly* (na zach. od 17), ani z filcu (*kapci* 13V) czy drewna (*trepky* 4V 'drewniaki ze skórą'). Polonizm — słowacyzm *Kerpći* — *kyrpći* — w polskim ze słowackiego — występuje na północnej Łemkowszczyźnie w części zachodniej i środkowej, zaś na południe od Karpat nie sięga (od zachodu) Svidnika (AJDŁ), pojawiając się znów na pd.-wsch. od Medzilaborców (R); jego refleksem są zapewne występujące w AGB *vyrpci*.

Xodaky występują w środkowej i wschodniej części Łemkowszczyzny słowackiej (AJDŁ), HrN notuje je tylko w pn. pasie gwary nadszańskiej, zaś AUM podaje je wśród innych nazw na północy od środkowego Dniestru.

Postoły znane są na Huculszczyźnie (JSH) oraz w środkowej i wschodniej części obszaru DzLAZ. AUM notuje je też na północy od Dniestru, na Wołyniu i Polesiu. Akcent paroksytoniczny (*post'oły*) występuje jedynie na niewielkim obszarze DzLAZ.

Bočkory — słowacyzm (a tam zapożyczenie z węgierskiego) — zajmują zachodnią część radzieckiego Zakarpacia, występują też na pograniczu lemkowski-bojkowskim na południe od Karpat, sięgając dalej na zachód po Svidnik.

145. Stary kierpec (chodak) — ukr. старий постіл (ходак). — A 66, B 65

Zapisy

Punkty „Ł” wg R.

Znakiem dla *źm'itok* itp. zmapowano *z'm'itka* pl w 10R, a znakiem dla *škur'at* zmapowano *sk'ur'at* w 58.

Nie zmapowano: *χod'ak* 56Ł, *χód'ak* 61Ł, 22R, *χud'ak* 2R, 18R, *χo^udaki* 21R, *škur'at* 'kawałek skóry z chodaka' 2V, *źmitok* 1aS i 2S 'každy (stary) przedmiot nadający się tylko do wyrzucenia' oraz *χod'ak pöder'etyj* 2, *χod'ak st'aryj* 3 i *χod'ak star'yj* 57 a także *bočk'or* 3S.

Wraz z wyrazem *χodač'ysko* (χó-) zapisano dodatkowo: *pód'ertyj* 7R, *st'aryj* 4, *star'yj* 21, a w 26 *staryj škrap*.

W zapisach nie zaznaczono akcentu w punktach 41, 62, 65.

Uwagi ogólne

Wyraz *škurat* w mapowanym znaczeniu zapisano na pd. Łemkowszczyźnie (R), natomiast w znaczeniu 'kawałek skóry' — na Huculszczyźnie (JSH; tak jest też w 13V, a także w gwarze północnonaddniestrzańskiej — HorR), por. *škur'at* pejorat. 'kawałek skóry, niedobrej słoniny' 2S i *škur'at* 'twarda, niepotrzebna skóra' 4S.

Wyraz *škraby* (od *škrabaty* 'skrobać') notuje HorR w gwarze północnonaddniestrzańskiej.

Źródła porównawcze z gwar sąsiednich nie odnotowują pozostałych mapowanych wyrazów.

146. Kapelusz — ukr. капелюх. — A 55, B 320, DzLAZ 55

Punkty dodatkowe

57a* Nahujowice.

Zapisy

Punkty „Ł” wg R. W p. 12 *kałap* wg OSB.

Kapel'ux: -*pe*- 3R; *kapel'ux*: *ke*- 57, -*pe*- 65Ł.

K'ałap: -*ł*- 10, -*ł*- w punktach „S”.

Kłeb'ańka: *kłe*- 12.

Uwagi do poszczególnych punktów

41 *kłebańka* — *s sukna*; 65 *krės'ańa* — *typ'yř kapel'ux*.

Uwagi ogólne

Formę *kapelux* zanotowano również na Huculszczyźnie (tam też *kiepeluch*), na Łemkowszczyźnie (równolegle z formą *kapeluś*), zajmuje ona także pd. i wsch. część gwary nadsańskiej (JSH, RiŁ, HrN). Forma zakończona na *-uś* zajmuje środkową i pn. część gwary nadsańskiej (HrN), została też zanotowana na pn. Łemkowszczyźnie (RiŁ); forma ta na pn.-wsch. skraju gwary nadsańskiej uważana jest przez informatorów za polonizm (zapisy R ze wsi Płazów).

Hungaryzm *kałap* (por. węg. *kalap*) obejmuje swym zasięgiem część zachodnią DzLAZ od rz. Latoricy na pn. zach. do granicy państwowej z Czechosłowacją (ŁMK II mapy 215, 230, 355, DzLAZ 55), notowano go również na pd. Łemkowszczyźnie (R).

Kłebańa (a także *kłeban*) na radzieckim Zakarpaciu występuje między Latoricą i Borzawą, a obocznie z formą *krysańa* — w części wsch. DzLAZ (DzLAZ 55, ŁMK II).

Krysańa (por. łemkowskie *krysa* ‘rondo kapelusza’, ‘brzegi miski, talerza’ (z niem. poprzez polski, węgierski lub słowacki) występuje też we wsch. części DzLAZ (por. wyżej).

147. Zimowa czapka futrzana — ukr. зимова хутряна шапка. — A 56

Punkty dodatkowe

53Ł Czystohorb, 17a* Chaszczów, 42b* Libuchora.

Zapisy

Punkty „Ł” wg R. *Š'epka*: *š*- 28, 28a, 50. Znakiem dla *š'apka* zmapowano pl *šapk'w* w 11R i A sg *š'apku* 22R. Nie zmapowano *č'apka* w 1R.

Uwagi do poszczególnych punktów

Przy wyrazie *š'apka* dodatkowo zanotowano: w 65Ł — *barank'ova*, w 21R — *baranĳk'ova*. 2V — *kłeb'ańa zym'ova* z jagnięcia.

Uwagi ogólne

Kučma w gwarach bukowińskich znaczy 'wysoka czapka z owczej wełny' i 'gęste długie włosy' (SBH; w 56Ł wg R 'gęste rozczochrane włosy'). Znaczenie 'czapka' zapewne z węg. *kucsma* 'ts.' (a tam ze słowiańskiego), por. SISE.

148. Drewniane kółko służące do upinania włosów pod czepcem — ukr. дерев'яний кружок для зачісування волосся під чіпцом. — A 59

Punkty dodatkowe

57a* Uroż, 63b* Chitar, 65a* Wołosianka.

Zapisy

70Ł wg FalŁB, pozostałe punkty „Ł” wg R.

Хом'еука: -m'é- 8, -m'e- (!) 11R.

Jako *k'ebauka* zmapowano *kybawka* w 57a*.

Obr'uć: *ubruć*, *bruć* 44.

Uwagi do poszczególnych punktów

6R i 14R — obręcz z drutu; 37a* — gruba obręcz płócienna pod czepcem; 39 — podkład pod czepcem z giętkiej gałęzi, 57 — obręcz z rzemienia albo ze słomy, 57a* — obręcz ze słomy.

Uwagi ogólne

Na mapie przedstawiono odpowiedzi na pytanie kwestionariusza o „kółko z drzewa (łyka) pod czepiec” oraz zapisy uzupełniające przy odpowiedzi na pytanie 71 wg kwestionariusza B o „nakrycie głowy u kobiet”.

Zwyczaj upinania włosów na kółku odnotowano poza Bojkowszczyzną na pograniczu łemkowsko-bojkowskim, na Łemkowszczyźnie, na obszarze gwary nadsańskiej (FalŁB, R, HrN), brak go natomiast w materiałach z Huculszczyzną (JSH, FalZH).

Wyraz *хомеука* obejmuje także pd. część gwary nadsańskiej, dalej na pn. jest *хамеука* itp. Forma *чимла* notowana była na Łemkowszczyźnie po obu stronach głównego grzbietu Karpat (R).

Kybalka (*hybalka* od *hybaty* 'zginać') jako 'kółko pod czepiec' podaje Żel, zaś jako rodzaj dziewczęcego stroika na głowę HrinS. *H'ibauka* (*hebauka*) znana jest w pn.-wsch. części gwary nadsańskiej w okolicach Cieszanowa (HrN).

Kyčka m. in. w znaczeniu kółka z tkaniny wełnianej, obszytego płótnem, jakie zameżne kobiety wkładały pod czepiec, a także w znaczeniu pasemka lnu, jakie wplatano w warkocz nowo zaślubionej kobiecie, odnotowuje HrNS, natomiast w mapowanym znaczeniu dla gwary południowo-wołyńskiej — HorS. *Kyčka* to także snopek, używany do krycia dachów chałup (Żel, R z Łemkowszczyzny, RuN).

Kapyća to zwykle skórzane kółko nakładane w cepach na bijak i na dzierzak; obie kapice (a w konsekwencji bijak i dzierzak) łączy *zwjaska* (*uwjaska*).

149. „Zapaska” i fartuch — ukr. „запаска” i фартух. — A 53, B 321, DzLAZ 57

Zapisy

Punkty „Ł” wg R.

Z'apaska: -ko 67, *zap'aska* 3R, 9R, 10R, 8V.

Uwagi do poszczególnych punktów

1bS *χusta* mogła być też z sukna, rzadko była tylko z przodu; 5S *χusta* — z przodu.

Nie zmapowano: *fartuch* 17R — „cała spódnica z białego płótna”, i 10 — „spódnica” oraz 1Z i 60Z — „spódnica z grubego płótna, z tyłu w składki, z przodu poła poszerzona”; *šure* „nowe” w 1S, 1aS, 2S, 3S, 5S.

Uwagi ogólne

Na obszarze AGB zanotowano dodatkowo: *zapaska* 56Ł; 12, 13, 39, 41 — „z przodu”; *fartuch* 12 — „z tyłu”; 8, 13, 41, 63 — „cały dookoła pasa”; 14 — *šer'okwi*; 60Z *fartuch* miał rozcięcie z przodu, które zakrywała *piuka*.

Zapaska ‘fartuch (przedni lub tylny)’ znana była na Huculszczyźnie obok *fo(k)a*, *okolačka*, *opynka*, *prypynka* (JSH), na pn. Łemkowszczyźnie (*zapaska* — R). W gwarze nadszańskej *zapaska* znaczy ‘spódnica’ (HrN). Wyraz *zapaska* w znaczeniu ‘fartuch kobiecy’ notowano w gwarze południowopoleskiej i północnonaddniestrzańskej (HorS, HorR).

Pilka jest zapewne nazwą lokalną. W znaczeniu ‘szerokość zwoju płótna czy innego materiału (na spódnicy)’ zapisał wyraz *pilka* HorS i HcrR.

Kartan. Na Huculszczyźnie *katran* znaczy ‘szmata do brania gorących garnków’ (JSH, zapewne wariant wyrazu). Por. węg. *karton* i śl. *kartún* ‘perkal’.

Xusta jako „zapaska” zanotowana została w gwarze północnonaddniestrzańskiej (HorR).

Fartuch (z niem. za pośrednictwem polskim lub słowackim) na Zakarpaciu oznacza na ogół spódnicę.

150. Wstążka do zawiązywania „zapaski” (fartucha) — ukr. стрічка зав'язувати „запаску” (фартух). — A 54, B 70

Punkty dodatkowe

4Z Werchowyna-Bystra.

Zapisy

Punkty „L” wg R.

Framb'ika: -b- 5, 28; tym samym znakiem zmapowano *fromb'iky* pl 18 oraz *framb'irka* 28a.

Frymb'ika: -b- 4Z.

Fremb'ij: -b- 65.

Znakiem dla *frai'b'inka* zmapowano *frybińk'ij* 46.

Farb'inka: -b- 3R, 34, 50, 57; -ń- 3R, -ij- 2, 6, 34, 58; tym samym znakiem zmapowano formy pl: *farbink'ij* 50 i *ferbink'ij* 57.

Jako „inne” zmapowano: **opšyuka* 7, *popr'uška* 9, 10, *papr'óšky* pl 5S, *našajka* 39, *facal'yk* 60, *c'apłyk'ij* pl 66, *c'yplyki* pl 68, *(po)vor'oska* 69, *z'astička* 1V, *b'aducy* pl 18V, *haišnyk* 2S, 3S, *b'aiore'i* pl 13V, *s'el'anji* pl 4S.

Uwagi do poszczególnych punktów

60 — *facal'yk* „z płótna”; 35Z — „dłuższy pasek, też do fartucha, wytkany, gruby, konia można na nim prowadzić”.

Uwagi ogólne

Frambija itp. — zapożyczenie z rum. *frîmbie* — oznaczać może także ‘sznurki do zawieszania kołyski’ (1S, 1aS, 4S), ‘troki do wiązania płachty na siano’ (1S, 2S, 4S, 5S), ‘troki do torby’ (5S). Wyraz notowano też na wsch. skraju pd. Łemkowszczyzny (w znaczeniu ‘szelki do spodni dziecinnych’ — R).

Na Huculszczyźnie wełniany pasek do zawiązywania „zapaski” nazywał się *popruška* lub *krajka*. Wyraz *poprušky* ‘wstążki do wiązania fartucha’ zapisano na pd. Łemkowszczyźnie (R). *Krajka* w znaczeniu ‘pas z wełny (do przewiązywania kozucha lub kurtki)’ wystąpiła w gwarze północnonaddniestrzańskiej HorR i południowowłyńskiej HorS.

Na pn. i pd. Łemkowszczyźnie zapisano formę *tročky* (*tračky*), oraz na pn. Łemkowszczyźnie także *rupci* (R).

151. Klin pod pachą (w koszuli) — ukr. клин під пахою (у сорочці). — A 43, ŁMK II 204

Zapisy

Punkty „Ł” wg R.

Znakiem dla *cvykol* zmapowano pl *cv'ykli* 3R, *cv'e'ykli* 20R i *cv'ykly* 28a. *Cv'ykol*, -il itp.: -k- 15R, 17R, 2, 62, -k- 65Ł.

Klyn: -i- 11R, -j- 44; -l̄e- 18V, -l- 35Z, -li- 1S, 2S, 3S, 4S.

Znakiem dla *p'itpašok* zmapowano pl: *p'itpašky* 10R i *p'itpašky* 7.

Pašok: *paž'ok* 5S.

Znakiem dla *pítpl'ičnyk* zmapowano pl *pítpl'išnyky* 46.

W punktach „Z” — z wyjątkiem 35Z — *klyn* znaczy 'klin w odzieży w ogóle'; w 1Z *v'yłka* to; 'klin w koszuli kobiecej'.

Uwagi ogólne

Wyraz *klyn* zapisywano na pn. i pd. Łemkowszczyźnie (R; też w gwarze pd. wołyńskiej w znaczeniu 'wstawka z materiału w kroku męskich spodni' HorS).

Cvykol itp. — z niem., zapewne poprzez polski (por. *cvykiel* 'ts.' w polszczyźnie kresów południowo-wschodnich) notuje też HorS z gwary południowowołyńskiej i HorO — z zachodniopoleskiej.

Na Huculszczyźnie 'część koszuli pod pachami' nazywa się *łaskiwka* i *altýca* (JSH).

152. Mankiety koszuli N pl — ukr. манжети сорочки. — A 42, B 69

Zapisy

Punkty „Ł” wg R.

Na mapie w zasadzie nie uwzględniono fonetyki sylaby wygłosowej wyrazu *mixaŭky* itp.

W zapisach nie zaznaczono akcentu *myxaŭkŭ* 34, *dudy* 67, *wopšyfcata* 56Ł. Nie zmapowano: **opšyuka* sg 'kołnierz' 15R, '*opšyuka* 'wyszywany kołnierz męskiej koszuli' 1Z, *obš'yuca* 'kołnierzyk koszuli kobiecej' 58Z.

Uwagi do poszczególnych punktów

22R — *mixaŭk'i* — przy koszuli męskiej, *manšety* — wyhaftowane.

Uwagi ogólne

Pytanie kwestionariusza i zapisy nie precyzują, czy chodzi o mankiety koszuli męskiej czy kobiecej, oraz nie opisują ich kroju.

Na Łemkowszczyźnie i w środkowej części gwary nadsańskiej mankiety koszuli nazywają się *opšywky* lub *opšywełky* (R, HrN). Na pn. Łemkowszczyźnie, na Huculszczyźnie (także u HorS w gwarze południowowolyńskiej) *opšywka* znaczy 'kołnierz koszuli' (R, JSH). *Opšywka* notuje dla gwar słowackich LiZU w znaczeniu 'obrębiona tkanina, też na rękawach'.

Wyraz *dudy* obejmuje Huculszczyznę, przy czym ma on tam znaczenie 'mankiety kobiecej koszuli', na wsch. Huculszczyźnie oznacza on również 'mankiety męskiej koszuli' (JSH). *Dudy* w mapowanym znaczeniu występują we wsch. części gwary nadsańskiej (HrN; zanotował je też w gwarze nadniestrzańskiej HorR).

Forma *miḡaly* została zapisana też w pd. części gwary nadsańskiej (HrN).

Majšetŷ, manketa (w AGB z francuskiego i włoskiego za pośrednictwem pol. i słc.) notowano sporadycznie w pn. części gwary nadsańskiej (HrN), też w gwarze północnopoleskiej — HorO).

Galir — pożyczka z węg. *gallér* — pierwotnie oznaczał zapewne 'kołnierz'.

153. Kolczyki N pl — ukr. сережки. — A 60, B 201, DzLAZ 163

Zapisy

Punkty „Ł” wg R.

W zapisach nie zaznaczono akcentu w punktach 5, 14, 18, 46, 50, 60, 61, 65. Nie zmapowano form G pl w punktach 2R, 17R, 21R. Na mapie w zasadzie nie uwzględniono fonetyki sylaby wygłosowej.

Uwagi do poszczególnych punktów

W 56Ł, 2, 7, 12, 14, 18 — „nie ma”, „nie noszą”, „nie noszono”; 10 — nowe; 2V *k'outky* 'dawniej'; 4S — nowe.

Uwagi ogólne

Polonizm *kulčyk* (por. południowopol. dialektalne *kulczyk* — SISE) notowano także na pn. Łemkowszczyźnie (R), jest on powszechny w gwarze nadsańskiej (HrN). Zanotowano go również w gwarze północnonadniestrzańskiej, gdzie znaczy też 'zapinka na końcu warkoczy' i w południowopoleskiej (HorR, HorS, ŁysPol).

Na pd. Łemkowszczyźnie kolczyk nazywa się *zawuśnyčka* (R, DzLP). Forma m *zawuśnyk* występująca na Huculszczyźnie powstała być może pod wpływem *kowtok* (DzLP).

Kohutky i *kowtky* pochodzą z dawn. **koltky* (o niejasnej etymologii): „... ornamenta aregentea, que ipse mulieres Ruthenice solent deferre circa aures al. colthky” (Ślstopol za Aktami grodzkimi i ziemskimi). Wyraz *kohutok*, pl *kohutky* występuje w gwarze huculskiej (obok *kowtok* i *zawuśnyk*), w gwarach bukowińskich i (powszechnie) na Zakarpaciu (JSH, OLA 1968 s. 115, DzLP).

154. *Torba* — ukr. топба. — A 61, A 62, B 59, B 60, C 20, AUM 298

Zapisy

Punkty „Ł” wg R.

T'orba: w zapisach nie zaznaczono akcentu w punktach 11, 44, 46, 50, 57.

Znakiem dla *tab'ula* itp. zmapowano *tab'ouka* || *tabal'a* ‘skórzana torba noszona przez ramię, nabijana żelaznymi blaszkami’ 18V.

Nie zmapowano: *koš'il* ‘koszyk na kartofle (przy wykopkach)’ 13V; *cań'istra* ‘worek na obrok’ i *ced'ilo* ‘mały worek’ 1bS; *c'id'ylo* ‘worek na zboże’ 2S.

Uwagi do poszczególnych punktów

67Ł *tań'istra* „przy wojsku”; 14 *éd'yvo* „dawniej”; 1S *ced'ylo* ‘mała torba’; 5S *košilka* — z nabitymi blaszkami.

Uwagi ogólne

Mapę sporządzono na podstawie odpowiedzi na dwa pytania kwestionariusza: 1. „torba ze skóry” i 2. „torba z włóczki”. Odpowiedzi te nie zawierają informacji o kształcie i przeznaczeniu tych toreb, mówią o tym jedynie niektóre źródła porównawcze z gwar sąsiednich.

JSH dla Huculszczyzny podaje następujące rodzaje toreb: *katyta* ‘torba’; *miščul*, *miχ* ‘worek’; *tabala*, *tabulka* ‘torba skórzana’, *tabiwka* ‘skórzana torba, nabijana mosiężnymi guziczkami’; *ta(j)nistra* ‘torba, tornister’, *tajstra* ‘torba wełniana’; *taška* ‘torba skórzana przez ramię’; *tobiwka* ‘torba skórzana, którą nosi się przez plecy’; *žobenka* ‘torba z włóczki’, *žobna* ‘torba z wełnianej włóczki’.

FalZH podaje, że w latach trzydziestych na Huculszczyźnie torby skórzane były wypierane przez włóczkowe i płócienne (por. też w 35Z — „ze skóry toreb nie było”)

155. Skóra (u człowieka) — ukr. шкіра (у людини). — A 235, DzLAZ 144

Zapisy

Punkty „Ł” wg R.

Skora. W DzLAZ jednym znakiem zmapowano „*skora (skira)*”, przy czym w komentarzu podano, że „znakiem dla *sk'ora* zmapowano w p. 21, 24 *sk'ora* i *sk'ira*”. Wobec tego przyjęto, że w 1Z, 11Z, 18Z, 37Z jest tylko *skora*.

Skira itp.: š- 63, 4V; -k- 64Ł, 15R, 18, 21, 37, 43, 44, 46, 61, 62, 2V, 4V, 13V, 14V. Akcent na końcowej sylabie 21R, w zapisach nie zaznaczono akcentu 2, 18, 26, 28a, 58, 68; w pozostałych zapisach akcent na pierwszej sylabie.

Uwagi do poszczególnych punktów

35Z *sk'ora* — dawniej.

Uwagi ogólne

Powszechną nazwą skóry u człowieka są w AGB kontynuanty dawnego **skora*. Formy z -o- (tak też na Łemkowszczyźnie — R), -ó-, -u- są zapewne pochodzenia zachodniosłowiańskiego (por. pol. *skóra*, śl. dial. *skora*, *skóra*, *skura* LiZU); formy z -i- charakteryzują ogół gwar ukraińskich.

Na pn.-zach. od AGB nad Sanem spotyka się postaci z -o-, -u-, -i-, przy czym w typie *skura* akcent pada na końcową sylabę (formy typu *skira* mają akcent na pierwszej lub drugiej sylabie); nie obserwuje się tu wymowy š- (HrN).

JSH z Huculszczyzny podaje formę *škira*, a HorO z zach. Polesia — *škura*.

Skóra u człowieka i kora na drzewie nazywa się niekiedy tak samo, por. mapa „Kora na drzewie” 85.

156. Grzbiet — ukr. хребет. — A 238, B 330, C 76, AJDŁ 256, DzLAZ

Zapisy

Punkty 61Ł i 65Ł wg R.

Fonetyka wyrazu *хребет* zostanie przedstawiona na mapie fonetycznej w jednym z następnym tomów AGB.

Uwagi do poszczególnych punktów

7 *хarbet* (nad *a* w nawiasie dopisano *ы*) *maže dob'ytča*; 14V *stouyp* rzadziej.

Uwagi ogólne

Dawne **хribetz* || **хрббetz* w ukr. języku literackim i w większości

gwar zachodnioukraińskich brzmi jako *χrebet* itp. (HrN z gwary nadszańskiej, JSH z Huculszczyzny, HorS z pd. Wołynia). Formy typu *χerbet*, *χyrbet* są charakterystyczne dla Łemkowszczyzny (igwary „Zamieszkańców” AJDŁ, SD). Powstały one zapewne pod wpływem wschodniosł. (StŚJS).

Izolowaną formę *χrebt'o* powtarza też SD z Topolnicy (pn.-wsch. od p. 36), a z Huculszczyzny — JSH. Formy z *h-* są może skutkiem analogii do pol. *grzbiet* (por. też czes. *hřbet*).

Nazwę *χryšč* itp. spotykamy w gwarach naddniestrzańskich (JGM, HorR); w postaci *χrušč* pojawia się ona w pn.-wsch. części gwary nadszańskiej (HrN; wg SD także we wsi Ulucz na pn.-zach. od 5R).

157. Brzuch — ukr. живіт. — A 228, B 47, AJDŁ 257

Zapisy

65Ł wg R.

Briχ: *brūχ* 70Ł.

Žuó'it, *žoó'it*: -v- 17R, 19R, 20R, 21R, 22R; w zapisach nie zaznaczono akcentu 19R, 4.

Č'erevo: *č'e^a*- 20R, *čé-* 14, *c'e-* 13, *š'e-* 10; -w- 36, 60Z; -vó 13, 37; tym samym znakiem zmapowano *č'erwu* 18R. W zapisach nie zaznaczono akcentu 14, 4S.

Nie zmapowano pejoratywnych określeń *beu*, *kyl'ux*, *kyńd'ux* 60Z.

Uwagi do poszczególnych punktów

18R *č'erwu* 'wielki brzuch'; 22R *č'erevo* — pogardliwie; 5 *briχ* — rzadziej.

Uwagi ogólne

Nazwa *briχ* obejmuje całą Łemkowszczyznę (AJDŁ), *brūχ* spotyka się w zach. części gwary nadszańskiej (HrN). SBH notuje *brūχ* jako określenie obraźliwe na Bukowinie, por. też *brūχo* 'brzuch, zwłaszcza duży' na pd. Wołyniu (HorS) i *brūχii*, *brūχlii* 'człowiek o wielkim brzuchu' ŁysPol. W gwarach wschodniosłowackich formę *brūχ* podaje LiZU. Wg H. Horodyskiej-Gadkowskiej („Polskie słownictwo gwarowe z zakresu hodowli zwierząt domowych”, Wrocław 1967, s. 36–37) wyraz ten w znaczeniu 'brzuch zwierząt' znany jest w zachodniej i wschodniej Słowiańszczyźnie.

Neutralne określenie *č'erevo* spotykamy w wielu gwarach zachodnioukraińskich, np. huculskich (JSH), południowowołyńskich (HorS), bukowiańskich (SBH), naddniestrzańskich (JGM, SD). Na środkowej Łemkowszczyźnie po pn. stronie Karpat wyraz ten R zanotował w znaczeniu 'brzuch', natomiast po pd. stronie Karpat — w znaczeniu 'duży brzuch',

por. wschodniosłowackie (z ukraińskiego) *čerewo* LiZU. Pejoratywne zabarwienie tego wyrazu pojawia się i na pd.-zach. skraju gwary nadszańskiej (na pn. zach. od 5R). *Čerewo* na Bojkowszczyźnie może oznaczać też brzuch zwierząt (OSB) lub żołądek wraz z zawartością (OSB z p. 37a*), por. *čerewo* 'żołądek ludzki' 20R. W p. 11R zanotowano *čerewatyi* 'brzuchaty' (R).

Nazwy *żywit*, *żuwit* są także rozprzestrzenione w gwarach zachodnio-ukraińskich. Formę *żywit* podaje HorS z gwary południowowołyńskiej, SBH z Bukowiny, HrN, SD, R i RuN z gwary nadszańskiej (kilka wsi na południu i wschodzie tego obszaru), choć panującą formą w tej ostatniej gwarze jest *żuwit* (HrN). W znaczeniu 'żołądek ludzki' nazwy *żywit*, *żuwit* pojawiają się na pograniczu bojkowsko-łemkowskim (AJDŁ, R). W gwarach polskich nazwę *żywot* 'brzuch' notuje MAGP z okolic Niska i z Podlasia; znaczenie to znane jest w staropolszczyźnie, wg BuSP także w zabytkach starosłowackich i dialektalnie w Czechach.

158. **Żołądek świni** — ukr. шлунок у свині. — A 230, B 49

Zapisy

Punkty „Ł” wg R; 3R i 22R wg RuN.

Żoł'udok itp.: *żó-* 67Ł, *żó^u-* 2V, *żołudok* (!) 64, *-l-* w punktach „S”.

M'aćok: *-ók* || *-ik* 44, *-uk* 17R, 3, *m'acuk* 28, w zapisie nie zaznaczono akcentu 14. *M'aćko*: *-kó* 50, *-ku* 2, w zapisie nie zaznaczono akcentu 64.

Boh'un: *bu-* 46, 57.

B'ebexy: *beb'exy* 10R.

Uwagi do poszczególnych punktów

8 *vańt'ux* — u świni i bydła rogatego; 34 *k'utyń* u świni, *vańt'ux* u bydła (nie zmapowano); 64 *m'aćko* 'wyjęty żołądek świni': 11Z *be³nd'ux* 'żołądek zwierzęcia'.

Uwagi ogólne

Żołądek świni nie zawsze ma odrębną nazwę — czasem istnieje tylko jedno, wspólne określenie żołądka zwierzęcego (por. *vańt'ux* 8, *bend'ux* 11Z) lub i zwierzęcego i ludzkiego (np. *żołudok* 43, 64, punkty „S”).

Nazwa *maćok*, *maćko*, *macik* w znaczeniu 'żołądek świni' przeważa w południowej części gwary nadszańskiej, natomiast w znaczeniu 'żołądek krowy' pojawia się tam w części pn.-zach. obszaru (HrN). Nazwa ta pojawia się też jako pogardliwa nazwa żołądka ludzkiego w zach. części AGB (też u HrN w dwóch punktach). W innych gwarach zachodnioukr. nazwę *maćko* 'żołądek wieprza' notował JSH z Huculszczyzny, a *mac'ko*, *mac'ok*

'żołądek' — HorR, HorT z gwary naddniestrzańskiej. Nazwa ta pozostaje w związku z pol. *maciek* 'kiszki' BrSE i pol. gwar. *maciek* 'd ży brzuch; człowiek objadający się' SGP (zwłaszcza z Małopolski).

Kuteń w znaczeniu 'żołądek świni lub krowy' notowany jest w północnej części gwary nadsańskiej, a tylko w węższym znaczeniu 'żołądek krowy' na krańcach pd.-wsch. (HrN; RuN też w 22R). Jako nazwa żołądka świni *kutyń* występuje w gwarze naddniestrzańskiej (HorR). WerŁ podaje *kuten* jako ogólną nazwę żołądka; por. w p. 54 *kutyń* to także 'żołądek ludzki'.

Vant'ux — w 1bS 'wnętrznosci'. W pd.-zach. części gwary nadsańskiej oznacza tylko żołądek krowy, podobnie jak w punktach 34 i 6V (nie zmapowano). Nazwa ta może się odnosić i do całej wnętrznosci (pn.-wsch. skraj gwary nadsańskiej — R; podobnie jak nazwa *bebeχ* na tym samym terenie). Co do znaczenia por. też pol. *wantuch* 'duży brzuch; człowiek objedzony' (wg BrSE z nm. *Wagentuch*).

Na Łemkowszczyźnie używa się nazw *kuten* (zob. wyżej), *żołudok* (po pn. stronie Karpat) i *bambuχ* (po pd. stronie Karpat, czasem obocznie z *żałudok*). Niekiedy nazwa *bambuχ* ma ogólne znaczenie 'brzuch; wnętrznosci' (R).

Żołudok itp.: formy z *a* po spółgłoskach szumiących, częste w gwarach łemkowskich na pd. od głównego grzbietu Karpat (por. odpowiednie mapy w AJDŁ oraz В. П. Латта, Из вокализма украинских говоров Восточной Словакии, Дукля 1961, ч. I, s. 104—110), powstały może w związku z odpowiednimi formami słowackimi.

Bambŗuχ. W 2S jest *bambŗuχy* 'wnętrznosci' (nie zmapowano).

Gymbýc pochodzi z węg. dial. *gömböc* 'żołądek człowieka lub zwierzęcia' (ŁMK II, s. 591).

159. Wątroba — ukr. печінка. — A 231, B 413, KDA 80

Punkty dodatkowe

12aV Lipowica, 18aZ Kostryna, 47aZ Polana, 50aZ Podpołozie.

Zapisy

Punkty „L” wg R. Punkty „Z” wg KDA (odpowiedź na pytanie o nazwy *čorna pečinka*, *čornyj potruχ* 'wątroba').

Vutr'oba: *vu-* || *wu-* 22R, *wu-* 20R; *vontr'oba*: *von-* 60; *untr'oba* || *on-* 67.

Peč'eña: *pi-* 65L, *-č'y-* 8. *Pečinka* sg, *pečinky* pl: *pe-*, *peʹ-*, *py-* 14, 37, 63, 11V, 12aV, punkty „Z”; *pi-* 56L, 67L, 7, 21; *py-* 9, 10, 13, 18, 28a, 41, 44, 46, 60Z; *p'č'ujki* 4S; inne zagadnienia fonetyczne, takie jak wymowa *č* + *i*, *u*; *n* + *k*; zakończenie N pl zostaną przedstawione na mapach

fonetycznych w następnych tomach AGB. Uproszczone także fonetykę określenia *čorna*, *čorni* przy nazwach *pečinka*, *pečinky*. Nie zmapowano nowego *p'ečēn* 3S.

Uwagi ogólne

Nazwa *pečēna* ma ograniczony zasięg (nie notują jej materiały R, HrN, RuN). *Pečinka* itp. jako nazwa wątroby występuje w większości gwar sąsiadujących z terenami AGB: na Łemkowszczyźnie (R), w gwarze nadsańskiej (HrN), gwarach naddniestrzańskich (KDA, HorR), południowowołyńskich (HorS), huculskich i na Zakarpaciu (KDA). Formy w sg notuje m. in. z zach. Łemkowszczyzny R, ze wschodniej i północnej części gwary nadsańskiej HrN i RuN. Określenia *čorna* sg, *čorni* pl przy wyrazach *pečinka*, *pečinky* obejmuje swym zasięgiem większość ukraińskich gwar karpackich (KDA, R). W zapisach HrN z gwary nadsańskiej określenie to pojawia się tylko w jednym punkcie na pograniczu południowym; dalej na północ używa się tam określenia *t'ešky* (*pečinky*; tak jest też w p. 26). Wyrazy *čorni*, *t'ešky* zwykle przeciwstawiają się określeniom *bili*, *lešky* (*pečinky*) 'płuca'. Na środkowej Łemkowszczyźnie spotyka się nawet określenie *t'aške pluca* 'wątroba' (R).

Nazwa **otroba* pierwotnie oznaczała całe wnętrze i w tym znaczeniu występuje na środkowej Bojkowszczyźnie (*odrip* 44, *otroba* 21, por. też z materiałów SD na zach. od 61 a wg Km. i na wsch. od 17). W znaczeniu 'wątroba' nazwa ta pojawia się masowo na pograniczu bojkowsko-łemkowsko-nadsańskim (HrN), spotyka się ją także na wschodniej Łemkowszczyźnie (AJDŁ), w gwarze nadsańskiej (R) i naddniestrzańskiej (HorR, HorT); poza punktami zaznaczonymi na mapie określenie to wymienia OSB na wsch. od p. 17. Wyraz ten jest w AGB polonizmem, tak ze względu na zwężone znaczenie (charakterystyczne tylko dla języka polskiego, BuSP), jak i postać fonetyczną.

160. Śledziona — ukr. селезінка. — A 232, B 413, T 31, AJDŁ 259

Zapisy

Selez'inika, *selez'inika*: *selé-* 18, *syly-* 69, *sele-* 66; *zele-* 13V; *-z'* 37, 1V, 2V, 6V, 13V, 18V, 60Z, *-ź* 58, 16V, *-ź* 69; *-inka* 58, 66, 69, 1V, 6V, 16V, 18V, *-inika* 18, 22, 24, 25, 27, 29, 30, 32, 49, 52, 56, *-enka* 22R. *Slyz'inika*: *sl'ez'inika* 21R, *sl'e^u*- 1bS. Zapisy w punktach uzupełniających w zasadzie nie rozróżniają *nk* i *ŋk*.

Sel'ezin, *selez'in*: *-l-* w punktach „S”; *sel'e-* 70Ł, *sel'e-* 72Ł, *sel'e-* 10, *sel'é-* 9, 14, *selé-* 43, *sel'é-* 41, *sel'y-* 13; *-z'* 70Ł, 13, 2S, *-ź* 58Ł, 19R, 60, 62, 63, 65; *-én* 1S; *-e^un* 4S; *-in* 1aS; *-yn* 9, 41, 1bS, *-en* 5S, *-in* 72Ł; *sal'izyn* 1, *sl'yžyn* 7, *sylyz'in* 60Z. Akcent na końcówce w formach ze spółgłoską *z*, *ź*: 58Ł, 60, 62, 63, 65, akcent na drugiej sylabie w formach ze spółgłoską *ž*: 14, 41, 44 (w 44 możliwy — choć rzadszy — akcent także na końcu).

Selez'un: *sele-* 56Ł, *śélé-* 17R, *śil'i-* 2, 28a; *-ź-* 56Ł, 59Ł, *-ż-* 2; *seleż'on* 67Ł.

Uwagi ogólne

Nazwy śledziony na Łemkowszczyźnie w zasadzie mają postać *s(e)lezun*, *s(e)lezin* (AJDŁ); formy z sufiksem *-inika* notowano rzadko (wsch. i środkowe gwary łemkowskie na Słowacji — AJDŁ, R), por. wschodniosłowackie *śl'iżinika*, *śl'iżinika* (LiZU). Jeszcze rzadsze były na Łemkowszczyźnie formy na *-ona*, *-una*, *-ena* (pojedyncze punkty ze środkowej i zachodniej Łemkowszczyzny, pogranicze łemkowsko-bojkowskie — AJDŁ, R). Przeważały tu formy z pełnogłosem, spero było jednak i form typu *śle-*, *śly-*. Nie spotykane na Bojkowszczyźnie formy ze spółgłoską *ʒ*, *ʒ*, nawiązujące do polskich nazw śledziony, wystąpiły w AJDŁ na całym badanym obszarze w kilkunastu punktach, natomiast formy ze spółgłoską *ʒ* AJDŁ podaje tylko z 4 punktów (zachodniołemkowska gwara na Słowacji, gwary środkowołemkowskie i p. 7 AGB).

W gwarze nadszańskiej — poza skrajem północno-wschodnim — przeważają formacje na *-in*, rzadziej *-un*, *-ona*. W okolicach Cieszanowa HrN notował nazwy z sufiksem *-inka*. Formy bez pełnogłosu wystąpiły tu w części pd.-zach. i w 2 punktach na pn. od Jarosławia. Spółgłoska *-ż-* w rdzeniu pojawiła się na północnym wschodzie, spółgłoska *-ż-* natomiast — w 3 punktach na zachodzie gwary (HrN).

Z gwar naddniestrzańskich i huculskich brak materiałów, jedynie HorT podaje formę *syłyżinka*.

161. *Łydka* — ukr. лідка. — A 256, DzLAZ 147

Zapisy

Punkty „Ł” wg R; p. 2 wg RuN.

Łyść: *ly-* 1S, 1aS, 1bS, 2S, 3S, 4S, 5S; tym samym znakiem zmapowano formy N pl *l'ystyŷ* 15R i *l'yste* 2S, 3S. *Ł'ysta*: *-a* 2. *Ł'ystka*: *l'yt-* 12, 13, 18, 1Z, 11Z, 21Z, *łostka* 39, *łystk'a* 13. *Ł'ytk'a*: *l'yt-* 17R, 22R, 68, 12V, 14V; *l'yt-* 4, 41, 44, 63, *l'yt-* 35Z, 58Z, 60Z, 4S; w zapisach „Z” (z wyjątkiem 35Z, 58Z i 60Z) nie podano wymowy *-y-* w pierwszej sylabie; w zapisach nie zaznaczono akcentu 6R, 4, 58, 65.

Uwagi do poszczególnych punktów

64Ł informatorka młoda; 17R *l'ytka* || *h'oliń*.

Uwagi ogólne

Nazwa *łydka* występuje w wielu gwarach zachodnioukraińskich, np.

w gwarze nadsańskiej (HrN), gwarach zakarpaccich (DzLAZ), na pd. Wołyniu (HorS), trafia się też na zach. Łemkowszczyźnie (R), jednak gwary łemkowskie używają w zasadzie formy *lysta* (R z obu stron Karpat, punkt łemkowski w AJPP). *Lysta* występuje także na południowo-zachodnim i północno-zachodnim skraju gwary nadsańskiej (HrN, RuN) oraz w północno-zachodniej części gwar zakarpaccich (DzLAZ). Formy z rdzeniem *lyst-* nawiązują do sąsiednich gwar polskich (AJPP, por. też *lyst* SiStp i K. Zierhoffer, *Studia z historii i geografii słownictwa polskiego i słowiańskiego*, Poznań 1963, s. 5–51).

Niekiedy nazwy łydki i goleni występują obocznie (brak rozróżnienia nazw dla przedniej i tylnej części nogi od kolana do stopy), por. w 17R *lytka* || *holiń*, w pd.-zach. części gwar zakarpaccich *lytka* || *holinka* (DzLAZ); w 6V nazwy *holinka* || *lydka* podano jako odpowiedź na pytanie o goleń (por. VasmES).

162. Goleń — ukr. голінка (гомилка). — A 255, B 333, DzLAZ 292

Zapisy

Punkt 56Ł wg R.

H'ól'ín: brak akcentu 14.

H'yc'al': -č- 1aS, tym samym znakiem zmapowano formy pl *h'yc'aly* 2S, 3S.

Piś'al': *p'išel'* 3S.

Nie zmapowano wyrazu *lytka*, podanego jako nazwa oboczna w 6V.

Uwagi do poszczególnych punktów

58 *hol'inka* i *hol'inka* wg różnych informatorów.

Uwagi ogólne

Nazwa *holiń* itp. występuje w gwarach łemkowskich (R) oraz na pd. wschodzie gwary nadsańskiej (HrN; tu także forma *h'olyna*).

Hyč'al jest nazwą notowaną także w łemkowskich gwarach na Słowacji (R), por. też pol. *giczal*, *gical* itp. 'podudzie, goleń', morawskie *hyčala* 'gruba kość' SiSE.

Nazwa *spiżawka* panuje w gwarach środkowego Zakarpacia (DzLAZ), a *homiwka* we wsiach huculskich (JSH, DzLAZ) oraz w gwarach nadniestrzańskich — DZal.

Wyjątkowe w AGB zapisy *kiś* i *kiska* znajdują potwierdzenie w środkowej części gwary nadsańskiej, gdzie HrN notował *kiś*.

Nazwa *striwka* notowana była w ukraińskich gwarach na pd. dawnego powiatu zaleszczyckiego (DZal).

163. Pięść — ukr. кулак. — A 254, DzLAZ 38

Zapisy

Punkty „Ł” wg R; p. 55 wg SD.

Piast': -s'e' 60Z. *Past'uχ*: p(i)ast'uχ 45. *Piast'uχ*: -śé- 65Ł. *Kul'ak*: -ł- 18V.

Uwagi do poszczególnych punktów

24Z, 50Z, 54Z, 57Z, 58Z *kuł'ak* 'cios', rzadko także w znaczeniu 'pięść' (wyraz nie zmapowany).

Uwagi ogólne

Forma *pjaść* itp. występuje na całym prawie Zakarpaciu radzieckim (poza Huculszczyzną), w gwarze nadsańskiej na zach. od Sanu (HrN), w gwarach łemkowskich (czasem obok *piastuk* — R, AJPP z punktu łemkowskiego), w gwarze „Zamieszkańców” (SD). Forma *piastuk* trafia się w gwarach północnołemkowskich (R) oraz na północy gwary nadsańskiej (RuN), natomiast *pistuk* obejmuje całą wschodnią część gwary nadsańskiej (HrN, SD). Forma na *-uχ* wyjątkowo pojawia się w gwarze nadsańskiej na pn.-zach. skraju (RuN); DzLAZ notuje tę formę z okolic Użhorodu, ale z odcieniem augmentatywnym.

Na wschód od linii Tomaszów Lubelski — Drohobycz w zasadzie w gwarach ukraińskich pięść nazywa się *kułak*; na zach. od tej linii występują wyrazy *pjaść*, *piastuk* itp., a *kułak* trafia się tu sporadycznie (SD). por. też wyżej Uwagi do poszczególnych punktów.

164. Stawy palców (u rąk) — ukr. суглоби пальців (у рук). — A 252, B 334, AJDŁ 260, DzLAZ 294

Punkty dodatkowe

2aS Parihuzovce.

Zapisy

Punkt 61Ł i 65Ł wg R.

Nie uwzględniono różnic fonetycznych w końcówkach fleksyjnych.

Čelenky: w wymowie trafia się ścieśnienie samogłoski w pierwszej sylabie do *é*, *y*, np. 2, 4; *ču*- 2R, *-ča* 57Ł, 58Ł. Różna jest też realizacja spółgłoski i samogłoski w drugiej sylabie, np. *-li*- 9R, *-ly*- 65Ł, 2R, 2, 3, *-lj*- 4R. Dźwięk *η* wystąpił w 52Ł, 61Ł, 65Ł, 72Ł, 2R, 3R, 4R, 5R, 9R, 15R, 1, i w punktach „S”; *-ń*- 4, *-ň*- 2, 3, 7, *-l*- 1S, *-č*- 1S. Akcent inicjalny 9R, 1, 7, 1S, akcent na końcówce 61Ł, 65Ł, 2R, 3R, 4R, 5R, 6R, 15R, 2, 3, 4.

Ůlenky: *-l*- 7R.

K'yčylynky: *ky-* 5, 6, 8, 10, 14, 60Z (i zapewne inne punkty „Z”), 5S; *ky-* 61, 62, 63, 65, *kyⁱ-* 60; *-če-* 12R, 13R, 64, 2V, 5S, *-ša-* 10; *-ly-* 64, *-le^y-* 2V, *-le-* 12R, 13R, *-le-* 5S, *-η-* 3R, 1, 6, 10, 20, 2V, 5S, *-ń-* 67, *-ŋ-* 5; akcent na drugiej sylabie 10. Tym samym znakiem zmapowano odpowiedzi w N sg: *k'ycylynok* 8, 14, *k'yčylynok* 65, *k'yčylynok* (-š-) 35Z, 37Z, 47Z, 57Z, 58Z, 60Z.

K'yčyrynky: *ky-* 13, *ki-* 20R, 22R, *ky-* 26, 41, 44, 46, 50, 57, 58, *kyⁱ-* 39, *kŷ-* 21, 34, 36, 43; *-če-* 10R, 20R; *-reη-* 10R, *-roń-* 50, *-rym-* 57; *-η-* 10R, 20R, 13, 26, *-ń-* 28, 34, 36, 50, *-ŋ-* 22R, 12, 37, 39, 41, 46, 58; akcent na końcówce 39. Tym samym znakiem zmapowano odpowiedzi w N sg: *k'yčyronok* 18, *kŷčyrynok* 21, *k'yčyrynok* 44, *k'yčyrynok* (-š-, -šŷr'y-) 1Z, 18Z, 21Z, 24Z, *k'ycyrynok* (-čiri-) 50Z, 54Z.

K'yčalnyky: *k'ycal-* 70L, *k'ycal-* 2S, 3S, *k'ical-* 4S, *-čal-* 4S, *-čal-* 7, *-čyt-* 9; w zapisie nie zaznaczono akcentu 9. Tym samym znakiem zmapowano N sg *k'yčalnyk* (-š-) 11Z.

Čykolonyky: *-ń-* 66, 69, *-η-* 68. Tym samym znakiem zmapowano N sg *čykolonok* 60Z, *čykolonok* 47Z.

Uwaga: w powyższych zapisach nie uwzględniono różnic fonetycznych w końcówce.

Uwagi do poszczególnych punktów

1aS — „kość”.

Uwagi ogólne

Pytanie kwestionariusza brzmiało: „członki palców”. Wydaje się, że na badanym obszarze (i w różnych gwarach słowiańskich) nie rozróżnia się stawów palców i części palców pomiędzy stawami, a ich nazwy mieszają się, por. np. ukr. *čelenko*, *čelenok* ‘kość; staw’ HrinS, w gwarach słowackich *členok*, *kistka* (ASJ), por. też serbsko-chorwackie *članci* ‘kostki’ i macedońskie *členči* ‘stawy’ BuSP.

Na pograniczu bojkowsko-nadszańskim mamy spolonizowaną formę *člonki* (HrN na pn.-wsch. od 17R). W gwarach łemkowskich nazwa *čelenky* zdecydowanie przeważa (AJDŁ, R); w północno-wschodniej części tych gwar AJDŁ notuje w jednym punkcie nazwę *kolinča*, która obejmuje także zachodnią część gwary nadszańskiej (HrN). Na pn.-wsch. skraju gwary nadszańskiej spotykamy formę *čykolotky* (HrN, R, RuN), por. *čykolonok*, *čykolodok*, *ščykolotok*, *ščykolodka* ‘kostka, np. w nodze; zagięcie, kolano’ (HrinS). Forma *čykolonok* panuje na całym południowym i wschodnim obszarze DzLAZ; występuje ona i w gwarze naddniestrzańskiej (HorT) oraz na Huculszczyźnie (JSH).

Nazwa *kyčyrynyky* itp. sięga nieco dalej na północ od AGB (południowy wschód gwary nadszańskie — HrN, RuN) oraz na południe, przy czym forma *kyčyrynok* obejmuje północno-zachodnie tereny DzLAZ, forma *kyčylynok* — tereny południowo-zachodnie, a formacja z sufiksem *-yk*: *kyčyl(e)nyk* — zachodni skraj DzLAZ. W materiałach OSB z p. 42a* i wsi sąsiedniej (na wsch. od 42a*) znalazła się też postać f *kyčyrynka* (nie zmapowano).

Nazwa *kistky* (pl) trafia się na pn. wsch. od Przemyśla (RuN); SD notuje ją — obocznie z *kyčyrynyky* — ze wsi na pd. wsch. od 44.

Sąsiadujące z gwarami łemkowskimi gwary wschodniosłowackie mają nazwę *kostka*, rzadziej *členok* (ASJ).

165. Paznokieć — ukr. ніготь. — A 253, B 336, C 86, T 27, AJDŁ

Zapisy

68Ł także wg R (zob. niżej).

Noxot', *nihot'*: na mapie przedstawiono leksem, fonetyka wyrazu zostanie przedstawiona w następnych tomach atlasu.

P'ahnist, *p'ahnost*: tym samym znakiem zmapowano także odpowiedzi w formie pluralis. *P'ahnist*: 17R, 2, 27, 28, 29, 30, 31, 32, -h^z- 52, -*nyst* 20R, -*nist* 6R, -*nist* 68Ł, *p'anyst* 21R, w zapisach nie zaznaczono akcentu 6R, 34, 51; *p'ahnost*: 3R, -ść 35; *p'ahnust* 65Ł; *p'ahnót* 8R; *p'ahnosty* pl: 63Ł, 4R, 22R, w zapisach nie zaznaczono akcentu 51Ł, 59Ł; -*nosti* 5R, -*nostj* 61Ł, -*n'ostj* 64Ł, -*nusty* 2R, 50, -*nuste* 22R.

P'aznixt: -ń- 15R. Tym samym znakiem zmapowano także *pazn'ohot'* 10R i odpowiedzi w formie pl: *pazn'oxi* 5, -*n'ohytj* 14R, *p'aznoxyty* 17R, -*nuxte* 18R, *pazno(h)ty* 50Ł.

P'azur: -ór 7R. Tym samym znakiem zmapowano formy pl: *pazor'i* 35, *p'azury* 3.

Uwagi do poszczególnych punktów

68Ł *n'ohot'* sg, *nixt'i* pl wg AJDŁ i u starszego informatora wg R, *p'ahnist* u młodszego informatora wg R; 17R *p'ahnist* sg, *p'aznoxyty* pl; 18R *p'ahnust* sg, *p'aznuxte* pl.

Uwagi ogólne

Nazwa *nihot'*, *noxot'* itp. występuje w gwarach ukr. sąsiadujących z AGB: łemkowskich (R), huculskich (JSH, SD), naddniestrzańskich (JGM, DZal), notuje ją na Polesiu ŁysPol. Podobnie w gwarach wsch. słowackich mamy *noxť* (ASJ — poza okolicami Bardejowa); natomiast w gwarach

polskich forma *nokcie* itp. występuje bardzo rzadko (MAGP z Kaszub, okolic Sandomierza i Siemiatycz).

Na pn.-zach. od AGB zasadniczo panuje nazwa *pahnist* itp.: z gwary nadsańskiej podaje ją HrN, PNH, SD, ze wsi lemkowski AJPP, z gwary „Zamieszkańców” SD. Nazwy tego typu pojawiają się w gwarze naddniestrzańskiej (HorR, DZal), por. w gwarach słowackich z okolic Bardejowa *pahnost* (ASJ).

W gwarze nadsańskiej przeważają różne zniekształcone formacje, takie jak *panist*, *pamist*, *panust*, *paznit*, *paznut* itp. (HrN, SD).

Sporadycznie pojawiająca się w AGB nazwa *pazur* spotykana jest jako neutralna nazwa paznokcia w gwarze naddniestrzańskiej (SD, DZal; też w ukr. wsi na Podlasiu — SD), por. analogicznie w południowo-wschodnich gwarach polskich *pazur*, *pazdur* (AJPP, MAGP). W gwarach ukraińskich na pn.-zach. i pn. od AGB nazwa *pazur* zwykle występuje obocznie z *pahnist*, *noxoť* itp. (SD z okolic Biłgoraja, Tomaszowa Lubelskiego, Żółkwi; HrN wyjątkowo z jednej wsi) — zapewne więc istniała między nimi jakaś różnica w nacechowaniu emocjonalnym.

166. Powieki — ukr. повіки. — A 244, B 328, AJDŁ 272

Punkty dodatkowe

4Z Werchowyna-Bystra.

Zapisy

Punkt 67Ł wg R.

Kl'ipk'y: *kli-* 36, 39, 64, 66, 60Z. W legendzie podano uogólnioną formę pl (bez uwzględniania różnic fonetycznych w końcówce); tym samym znakiem zmapowano formy sg, np. *kl'ipka* 14, 17, 61, 65 i in. *Kl'ip'aijky*: *-li-* 1S, 1bS, 2S, 3S, 4S, tym samym znakiem zmapowano formy: *klap'aijka* 9R, *klep'aijka* 10R, *kl'ip'aijka* 7, 8, 9, 10. *Kl'ipauk'ly*: *kl'i-* 4Z.

V'ije: tym samym znakiem zmapowano: *ó'ija* (nie wiadomo, czy to sg) 3R, 17R, 2, 3, 4, 26, 28, 34; *vi'ja* 3; *w-* 34, *v-* 3R, 17R, 3, 4. *V'ik'i*: *ts.* znakiem zmapowano *v'ijka* 6V, 13V, 18V (sg?). *V'ika*: *w-* 54; *v-* 10V; tym samym znakiem zmapowano sg *ó'iko* 67, *viko* 58Z. *V'ic'ajk'ly*: tym samym znakiem zmapowano *ó'ic'ajka* 7 (sg?). *Poó'iky*: *pow'iki* 50Ł (|| *powi'ic'ajk'i*). Tym samym znakiem zmapowano *p'ovika* 67Ł, *puv'ika* 2R, *poó'ika* 69, *puó'iku* N sg 28a.

Pauć'aijky: *pauć'ej-* 56Ł, *pâuć'ej-* 58Ł, *pau-* 59Ł, 1, *pał-* 52Ł, *powi'* 50Ł, *pauć-* 60Ł, *pauć-* 57Ł, *pauć'ej-* 72Ł (nie uwzględniono tu brzmienia zakończenia wyrazu).

Žijky, *šimky*: w legendzie podano formę uogólnioną w pl; *ts.* znakiem mapowano: *š'ijka* 20, 58 (|| *-n-*), *ŷ-* 57, *-n-* 36, *žijka* || *šimka* 21, *š'imka* 18, 60; w zapisach nie zaznaczono akcentu 20, 21, 36, 57.

Uwagi ogólne

Nazwy powiek, rzęs i brwi niejednokrotnie trudno rozgraniczyć, podobnie jak to ma miejsce w przypadku innych nazw części ciała (por. np. komentarze do map „Wątroba” 159, „Łydka” 161, „Goleń” 162).

Wyraz *kliпка* itp. znany jest na całym niemal obszarze KDA w znaczeniach: ‘rzęsa; powieka; powieka z rzęsami’ (KDA 78), przy czym znaczenie ‘powieka’ poza gwarami bojkowskimi notowano (sporadycznie) w gwarach naddniestrzańskich, znaczenie ‘rzęsa’ zaś w gwarach huculskich, naddniestrzańskich, na Zakarpaciu i – rzadko – w gwarach bojkowskich (OSB notuje znaczenie ‘rzęsa’ z pd.-wsch. gwar bojkowskich, w 60Z *kliпка* to i ‘powieka’, i ‘rzęsa’). Wyraz *kliпajky* pojawia się i we wschodnich gwarach łemkowskich na Słowacji (R), a także w gwarach wschodniosłowackich (LiZU) – tu pod wpływem ukraińskim.

Najszerzej znana w gwarach zachodnioukraińskich jest nazwa *powiky* (zachodnia i środkowa Łemkowszczyzna, gwara „Zamieszkańców”, gwary naddniestrzańskie, Huculszczyzna, gwara południowowołyńska, gwara nadszańska – AJDŁ, R, SD, HrN, HorS), por. też polskie *powieki* na Podkarpaciu (AJPP). W sg częsta jest postać femininum, trafiają się jednak formy neutrum *powiko*, np. w gwarze nadszańskiej (HrN), w gwarach środkowołemkowskich (R), w gwarze „Zamieszkańców” (SD), por. w gwarach pol. na pn. od Sanoka *powieko* (AJPP 234). Na terenie AGB wyraz ten ma znaczenie ‘powieka’, por. jednak w gwarze nadszańskiej w Kaln. znaczenie ‘brwi’, a w gwarach polskich z okolic Rzeszowa ‘powieka razem z rzęsami’ AJPP.

Dla Łemkowszczyzny wschodniej charakterystyczna jest nazwa *paуу-čajky* (AJDŁ), por. wyjątkowe formy z *pa-* w nazwie *paуika* w gwarach łemkowskich na Słowacji (R) i na pn. gwary nadszańskiej (SD). Gdzieś tam nazwa ta oznacza brwi (R ze środkowej Łemkowszczyzny na Słowacji oraz 1aS, 1bS) lub rzęsy (R ze wschodniej Łemkowszczyzny na Słowacji i p. 1bS, na pd. od 2S); zanotowana w AJPP ze wsi łemkowskiej postać *paууčajka* oznacza powiekę razem z rzęsami. W gwarach wschodniosłowackich nazwa *povučajki* (ASJ), podobnie jak *kliпajki*, została przejęta zapewne z gwar ukraińskich (najpowszechniejszą nazwą powiek są tu *obervi*).

W 20R RuN zanotowała nazwę *brewa* (nie zmapowano), rozpowszechnioną jako nazwa powieki głównie w pn.-wsch. części gwary nadszańskiej. OSB podaje z 42a* *obyрva* ‘rzęsy’, por. też *brwie*, *brwi* ‘rzęsy’ w podkarpackich gwarach polskich (AJPP).

Nazwa *wija* ‘powieka’, znana na pd. gwary nadszańskiej (HrN) i na pd. Wołyniu (SD), w ukraińskim jęz. literackim oznacza rzęsy, nazwa *zińky* natomiast – źrenice (SUM), por. też *zimka* ‘brwi’ w 46a* (OSB) i *zimka* ‘rzęsy’ na wsch. od 64 (SD). Por. też ukr. *zinyc’a* ‘źrenica’ (SUM, VasmES).

167. **Wargi N pl** — ukr. *рыби*. — A 248, DzLAZ 40

Punkty dodatkowe

57a* Nahujowice, 65a* Hrebenów.

Zapisy

Punkty „Ł” wg R. Nie uwzględniono fonetyki wygłosu.

Varga sg lub *vargi* pl: w- 56Ł, 67Ł, 68Ł, 1R, 2R, 4R, 5R, 13R, 17R, 65, -h- 2R, 46a*. Nie mapowano *vargi* pl ‘dolne szczęki u świni’ 2V.*Huba*: w punktach „Z” *h'uba* || *h'ûba*, 60Z *hub'a* sg, *h'uby* pl; w zapisie nie zaznaczono akcentu 9. W 65Ł: *to sut h'uba* — pl. 'Usta: *ust'a* 22R.

Uwagi do poszczególnych punktów

56Ł, 67Ł, 68Ł, 5R, 6R, 9R, 13R, 7, 8, 9, 41, 58, 61, 65 *varga* ‘u konia’; 65Ł, 1R, 15R *varga* ‘u człowieka i u konia’; 2, 1Z, 18Z, 21Z *varga*, *vorha* ‘u zwierząt’; 65a* *varga* ‘u psa’.

Uwagi ogólne

Wyraz *varga* — polonizm — jako neutralna nazwa wargi występuje w gwarze nadsańskiej (HrN), w pn. części dawnego powiatu zaleszczyckiego (DZal) oraz — w postaci *vorha* — na Łemkowszczyźnie (R). Na Zakarpaciu *vorha* pojawia się w części pn.-zach. i w zasadzie oznacza wargi zwierząt; w odniesieniu do warg ludzkich odczuwana jest jako określenie pejoratywne (DzLAZ), podobnie jak *varga* w pd. gwarach naddniestrzańskich (DZal, JGM), por. wschodniosłowackie *varga* ‘gruba warga’ (ASJ, LiZU).Na Huculszczyźnie panuje nazwa *huba* (JSH), tak samo jest w pd. części dawnego powiatu zaleszczyckiego (DZal).Określenia *huby* pl i *wusta* trafiają się w gwarze nadsańskiej (pierwsze na skraju pn.-wsch., drugie na południu) — HrN.Na mapie nie uwzględniono innych, pejoratywnych nazw warg, np. *drymby* 60Z, *bamby* 1S, *toromba* 2S, 3S, 4S, 5S.Wyraz *gamba* — polonizm (na południe od Karpat może też za pośrednictwem gwar wschodniosłowackich) — jako określenie pejoratywne sięga znacznie dalej na wschód.168. **Gardło i krtań** — ukr. *горло* i *гортань*. — A 249, A 250, C 83, C 84, AJDŁ 264, DzLAZ 39 („Gardło”)

Zapisy

61Ł wg R. W zapisach AJDŁ zanotowano odpowiedzi na pytania o wyraz, a nie o znaczenie. Fonetyka wyrazów *hartan* i *hartanka* zostanie przedstawiona w następnych tomach AGB. W 3S informator znalazł wyraz *hartan*, ale nie umiał podać znaczenia.

H'orlo: -ó 47Ł, 14Ł, 18R, 21R, 4, -u 1R, 2R, 2, 28a; *horl'o* 43.
Garż'aŷka — tym samym znakiem zmapowano *garg'aŷka* 13R.
G'erg'ačka: g- 14V. *Gerg'anika*: h- 6V, -η- 13V.

Nie zmapowano wyrazów *i'apko* 1 i *pyi'ak* 2 odnoszących się prawdopodobnie do jabłka Adama oraz wyrazu *š'biŷa* w 4S. Nie zmapowano *harlo* 1S, 1aS („nowe”), 1bS, 4S („szyja”), 5S.

Nie zmapowano *hartanika* 2S („u kury?”) i 17R (deminutivum).

Uwagi do poszczególnych punktów

17R *hartań* i *hartanika* być może oznaczają jabłko Adama; 2V *horlo* — nowsze; 13V *gerg'anika* rzadko; 14V *gerg'ačka* rzadziej.

Uwagi ogólne

Zmapowano na jednej mapie odpowiedzi na pytanie o gardło oraz na pytanie o krtań, gdyż w wielu wypadkach obie te części ciała nazywano tak samo (czasem nazwy gardła i krtani informatorzy mieszają dodatkowo z nazwą jabłka Adama, por. uwagi wyżej i komentarz w DzLAZ 39).

Formy *hartanika* w znaczeniu 'gardło' notuje R na wschodzie gwary nadsańskiej (Kaln.). *Hwrtań*, *hwrtańka* w tym właśnie znaczeniu spotykana jest we wsiach łemkowskich na Słowacji, częściej jednak wyrazy te na Łemkowszczyźnie mają znaczenie 'krtań' (R). W gwarze „Zamieszkańców”, w gwarze nadsańskiej oraz gwarach naddniestrzańskich wyraz *hortanika* itp. występuje w znaczeniu 'jabłko Adama' (SD).

Horlo itp. 'gardło' znane jest w gwarze huculskiej na Zakarpaciu (DzLAZ), w gwarze nadsańskiej (HrN) i na pd. Wołyniu (HorS; tu także *horlanika*). Na Łemkowszczyźnie częsta jest forma *garlo* (na pn. Karpat), *harlo* (na pd. Karpat — R; por. pol. *gardło*, gwarowe też *garlo* i wschodniosłowackie *hardlo*, *harlo* LiZU). Sporadycznie nazwa ta może odnosić się do jabłka Adama (SD z okolic Łucka).

Na Huculszczyźnie gardło nazywa się *gerlanika*, *gorlanika*, *dierlanika*, czasem także *burlak* (choć ten ostatni wyraz częściej oznacza przelyk) JSH. *Borlak*, *burlak* pochodzi może z rumuńskiego *burlan*, a *gerlanika* jest kon-taminacją ukr. *horlanika* z rum. *gîrlă* (RED).

169. Kark — ukr. карк. — A 237, B 331, AJDŁ 263

Zapisy

64Ł i 65Ł wg R.

Pot'yłyca, *pot'yłyca*: -c'a 10, 21, 62, 65, 35Z; -ł- 64, -l- || -l- 35Z; -li- 5S.
 W zapisach nie zaznaczono akcentu 37, 43, 64.

Pot'yłyce: -cé 66, -éi 54, -c'e 18V, -c'i 10V, -c'y' 13V, -c'y 1V, -ci 69.

Nie zmapowano odpowiedzi *kark* 18R (wg informatora część szyi z przodu) oraz *šyja* 46, 68, *šyja* 5S.

Uwagi do poszczególnych punktów

37 *gark* — tłusty; 69 *pot'ylyci* dawniej.

Uwagi ogólne

W znaczeniu 'kark' na Łemkowszczyźnie występuje wyraz *kark* (z odmianą *karχ* w środkowych i wschodnich gwarach; AJDŁ). W gwarze nadszańskiej HrN notował *kark*, ale na wsch. od Sanu pojawia się też obocznie *potylyća* itp. (niekiedy wyraz *kark* oznacza wtedy całą szyję). Oboczne występowanie obu mapowanych wyrazów obserwujemy też na Huculszczyźnie (JSH). Z gwar naddniestrzańskich mamy zapis *potylyci* u HorR.

170. Woreczek na tytoń — ukr. калитка на тютюн. — A 233, B 50, AJDŁ 78 — 79, DzLAZ 331

Punkty dodatkowe

37b* Woleze.

Zapisy

Punkt 55 wg SD. *Kapč'uk* 56Ł wg R.

Kapč'uk itp.: t- 13V; -č- 9, -š- 10, -š- || -č- 69; w zapisach nie zaznaczono akcentu 3, 13, 67.

Uwagi do poszczególnych punktów

13 s *k'ota*; 18 z *baran'a iajci*; 50 też ze skóry kota; 67 *miχ'ur i kapšuk* s *kot'a, mošonka* — z *barana*; 13V z *barańačyχ iajec*.

Uwagi ogólne

Na mapowanym obszarze woreczek na tytoń sporządzano przeważnie z wysuszonego pęcherza świńskiego. Pojawiająca się na pograniczu łemkowsko-bojkowskim nazwa *miχyr* itp. nawiązuje do nazwy świńskiego pęcherza moczowego (przed wysuszeniem): w tym właśnie znaczeniu *miχyr* i jego warianty panują na całym obszarze AGB. Jako 'woreczek na tytoń' wyraz ten spotykany jest także w gwarze „Zamieszkańców” (SD)

i wyjątkowo w gwarze nadsańskiej (skraj południowy i północny — HrN, SD). Na Łemkowszczyźnie zach. wysuszony pęczerek świński to zwykle *miŕyryna* (AJDŁ); w gwarach środkowych trafia się też *miŕyryk* (R).

Nazwa *kapčuk*, o tureckiej etymologii, znana także w języku rosyjskim, białoruskim, polskim i litewskim (SISE), jest w gwarach zachodnio-ukraińskich powszechna (wg SD cały obszar między Sanem a Zbruczem, także u HorR, HorT; HorS z południowego Wołynia). Pojawia się ona masowo w gwarze nadsańskiej (HrN), przy czym we wschodniej części przeważają formy z -š-. Nazwę *kapčux*, *kapčux* spotkać można i na środkowej Łemkowszczyźnie (AJDŁ, R). Na Huculszczyźnie, podobnie jak na wschodzie gwary nadsańskiej, panują formy z -š-: *kapšuk*, *tapšuk* (JSH).

Na obszarze DzLAZ notuje się wszędzie hungaryzm *žačkiw* || *žačkiw* (z wyjątkiem wsi huculskich); nazwę tę spotkać można i we wsch. gwarach łemkowskich, zwłaszcza na pd. od Karpat (AJDŁ, R).

Nazwy typu *mošonka* spotykane są poza obszarem bojkowskim (tu por. *mošynka* — z *baraničyŕ* *iŕiēc* SD ze wsi na pn.-wsch. od 36) na pograniczu bojkowsko-nadsańskim (pd.-zach. od Przemyśla), w gwarze „Zamieszkańców”, na środkowej Łemkowszczyźnie i w gwarach huculskich (SD, AJDŁ, JSH).

We wsiach łemkowskich po pd. stronie Karpat nazwa woreczka na tytoń — *duhańčak* — łączy się z tamtejszą nazwą tytoniu *duhan* (AJDŁ; por. też mapa „Tytoń” 128 i komentarz).

171. Katar — ukr. karap. — A 258, B 55, DzLAZ 148

Zapisy

Punkty „Ł” wg R. *Nežyt*: -it 1S, 1bS, 5S, -at 7; -it 28, -et 6V, -ët 1aS, -e^{yt} 3 S, 4S, *nežyrt* 10V, -ä^t 11V, 18V. *Katyr*: -er 1V, 10V. *Katar*: -ar^(?) 26. Nie zmapowano w 42a* *k'atar* 'katar żołądka', 2V *k'ater* 'teraz'.

Uwagi do poszczególnych punktów

20 *nežyt* dawniej; 58Z *buturan* dawniej.

Uwagi ogólne

Nežyt, starsza nazwa kataru, występująca w AGB głównie w partiach górskich, znana jest także na Łemkowszczyźnie słowackiej (R), w pn.-wsch. części gwary nadsańskiej (HrN), w gwarze naddniestrzańskiej (JGM, HorR, HorT, SD), a na terenach DzLAZ w części pn.-zach., pn. i w dolinie Tereswy (forma *nežyt'* występuje tam w środkowym i dolnym biegu Latorycy i Borzawy).

Katyr, zapożyczone zapewne za pośrednictwem polskim, notuje HrN

we wszystkich punktach gwary nadszańskiej, R — na Łemkowszczyźnie na pn. od Karpat, HorR i HorT — w gwarze naddniestrzańskiej, JSH jako nowszą nazwę — na Huculszczyźnie, a SD w różnych punktach. Por. *kater* we wschodniej części obszaru AJPP (mapa 259).

Natxa — słowaczem — występuje w części pd.-zach. DzLAZ oraz w okolicach Winogradowa i Chustu; R notował wyraz na Łemkowszczyźnie słowackiej na zach. od Stropkowa.

Buturan (o niejasnej etymologii — RED) występuje w DzLAZ w górnym biegu Riki oraz w części wsch. obszaru (w dolinie Szopurki i Cisy).

Smotoloka notuje na Huculszczyźnie JSH (w wielu punktach), a na Pokuciu — SD.

172. Astma — ukr. астма. — A 259, B 52

Zapisy

Punkty „Ł” wg R. *Dyχavyća* i *duχavyća*: *dj*- 17R, 20R, *dy*- 56Ł, 64, *dω*- 5R; *-vi*- 2R, 17R; *-c'*- 56Ł, 36, 65, 2V, 6V, 10V. Tym samym znakiem zmapowano A sg *zd'yχavyću* 3R. *Zaduχa*: w zapisach nie zaznaczono akcentu w 70.

Nie zmapowano *k'atyr na har'ud'aχ(!)* 4, *'asma* (nowe) 20R, 1aS, 2S, 3S.

Uwagi do poszczególnych punktów

14 — *teper zaduχa*.

Uwagi ogólne

Zaduχa występuje też w północnym pasie gwary nadszańskiej (HrN), w gwarze naddniestrzańskiej (HorR, HorT), na Huculszczyźnie (obok *spir* i *preduχa*, JSH). WerZn II podaje *zaduχ* ze Spisza.

Zadyχ notowano też na całej Łemkowszczyźnie (R, HorKB, WerŁem).

Dyχavyća zapisano w środkowej części Łemkowszczyzny północnej (R), w całej gwarze nadszańskiej (HrN), w gwarze naddniestrzańskiej (HorR, HorT).

173. Skrofuly (zólzy) — ukr. золотуха (жовна скрофульозні). — A 261, B 54, C 89

Zapisy

Žouny, žouna: *-wn*- 6V, 10V, 18V; *zouna* 70.

Škroflī: *-ó*- 13, 42. Tym samym znakiem zmapowano *skrofle* 66 *skroflī* 47 oraz formy sg: *škr'omfl'a* 18R i *škrofl'i* sg 68.

Škropli: -ó- 43, 44. Tym samym znakiem zmapowano *kropli* 1V. Znakiem dla *škrompli* zmapowano *škrompli* || *škrořpli* 60. Zapis „*škro^uřfli* (g) 54 zmapowano jako *škrořfli*.

Želiznyća: *žyl'iznyč'a* 64.

Nie zmapowano: *skr'ofli* 'choroba bydła' 47, *bol'ak* 6, *bol'ak'j* 21, *bol'ačk'w* 4, 14, *bol'ačka* 16, 17, 41, 1S, *g'uzy* 7, *cyřak'j* 39, *hr'yje mu* 19, *zotot'uřa* 4V.

Uwagi do poszczególnych punktów

36 *škorpyl* — starzy; 57 *škropli* mają być nieuleczalne, zaś *ž'ouny* (*dex̄to kaže*) — uleczalne; 67 *žouna* — rany, *škropli* — znaki; 63 *žel'iznyća* „gnije pod gardłem, co to? Czy sk(rofuły)” (zapis ze znakiem zapytania).

Uwagi ogólne

Według RED *žowna* jest wyrazem współczesnego języka ukraińskiego, z etymologią jak *žowna* 'dzięcioł', ze zmianą znaczenia opartą na zewnętrznym podobieństwie koloru zainfekowanej części ciała.

W punktach „S” informatorzy nie znali choroby.

W materiałach porównawczych na ogół brak danych z sąsiednich dialektów. W gwarze nadszańskiej przeważają *škrořli* itp.; jedynie w części północno-wschodniej są *žony*, *žowna* (HrN). W gwarze huculskiej JSH notuje *žowna*, *guszi* i — jako nowsze — *zawały-zawałky*.

174. Ojciec — ukr. батько. — A 198, B 8, C 61, T 46, AJDŁ 244 — 245, ŁMK 487, AUM 86 (mapa 367), DzLAZ 44

Zapisy

Punkty 64Ł i 65Ł oraz *t'atu* w 56Ł wg R. Znakiem dla *tato*, *nańo*, *neřńo*, *nańko* zmapowano w punktach „Z” zapisane w DzLAZ formy V sg *tatu*, *nańu*, *neřńu*, *nańku* (por. DzSpor).

Różne postaci wyrazu *oteć* zostaną przedstawione na mapie fonetycznej w jednym z kolejnych tomów.

Tato: -ó 4R, 19R, 22R, -o^u 21R, *dó t'atj* 10R, *tatu* (N sg czy V sg?): 64Ł, 65Ł, 1R, 3, 28b, 45, 52. *Tate'o* 1, *t'aćo* 3R, *t'atus* 9R.

Bat'k'o: *b'at'ko* 3R, 17R, 2V, *b'at'ku* 65Ł.

Nańko: *ń'ańko* 4S. Nie zmapowano form V sg *nańk* 1S, *nańku* 1aS, 5S, *nańku* 4S.

Uwagi do poszczególnych punktów

3R *ut'ec* — dawniej; 21R *t'ato^u* — *do^u vit'ća*; 22R *t'ató* — tak zwraca

się dziecko do ojca; 34 *t'ato* — „tak wołają”; 45 *t'atu* — *klyče*; 50, 54, i 62 *t'ato* — „wołają”; 65 *daŭto kaže ot'éc' (čužy)*; 1V i 2V *t'ato* — „mój”, *ot'yc'* — „twój”; 7V *ot'ec* — obcy ojciec; 9V *ot'ec'* — z szacunkiem; 12V i 13V *t'ato (b'at'ko)* — o własnym ojcu, *ot'ec'* — o obcym ojcu, 60Z *t'ato* — „mój”, *ot'yc'* — „twój”.

Uwagi ogólne

DzSpor 4–5 i ŁMK stwierdzają, że na Zakarpaciu przy zwracaniu się do ojca używa się określeń *ń'año, ń'e'ño, ń'y'ño, ń'ańko* (u źródeł Latoricy i Riki też *tato, tatko*, a na pd.-zach. *'apo* i *'opo*), natomiast mówiąc o ojcu, zwłaszcza cudzym, częściej używa się nazwy *ot'yc'* itp. (DzLAZ notuje tylko formę używaną przy zwracaniu się do ojca, inne określenia zaczerpnięto z innych źródeł). To rozróżnienie odnosi się zapewne także do terenów na północ od Karpat, co potwierdzają cytowane wyżej (w Uwagach do poszczególnych punktów) zapisy, choć uderza nieprzypadkowy chyba brak określenia *tato* w zapisach z zachodniej Bojkowszczyzny (również w materiałach OSB); być może przy rozbiciu pytania kwestionariusza na dwa, tj. przy pytaniu o ojca „w ogóle” („cudzego”, „obcego”) oraz o rodzzonego ojca (zwłaszcza o vocativus), obraz byłby nieco inny. Por. też podobne różnice pomiędzy *mama* i *maty* (mapa i komentarz nr 175).

Na Łemkowszczyźnie obok *otec* (tak jest po północnej stronie Karpat; po stronie południowej *otec* zapisano tylko na pn. od Bardejova, w Svidniku i na pd. od Medzilaborców) występuje powszechnie *ńaño*; w AJDŁ brak wyrazu *ńaño* ‘ojciec’ tylko we wsch. części Łemkowszczyzny północnej, ale w górskich partiach tego obszaru i w części pogranicza łemkowsko-bojkowskiego notowano *ńaño* i *ńeńko* ‘ojciec chrzestny’ (por. mapa i komentarz 176). W gwarze nadszańskiej na całym obszarze HrN zapisał tak *otec*, jak i *tato*, jednakże w różnych punktach. SD podaje *tato* m. in. z gwar naddniestrzańskich (tak też w HorR i HorT). Z Huculszczyzny JSH przynosi określenia *tato, bat'ko, bad'o, gęga, neño, lelo*. Na obszarze DzLAZ *tato* występuje w zasadzie tylko w części objętej przez AGB, *apo* i *opo* — tylko w okolicach Užhorodu i Winogradowa, zaś *ńaño, ńańko* — na całym terytorium (w dorzeczu Czarnej i Białej Cisy jest *ńeño, ńeńko*); jak wspomniano wyżej, *otec'* jest tam formą, której używa się mówiąc o ojcu.

Ogólny obraz zasięgu poszczególnych wyrazów pokazuje BkSpor 10–23 (i mapa) oraz AUM 367 mapując odpowiedzi na pytanie (jak się okazuje, nie zawsze jednoznaczne): „*отець чи батько, дедьо, неньо ...?*”. Uwagi o etymologii i literaturę podaje BkSpor i DzSpor 4–5.

175. Matka — ukr. мати. — A 199, B 9, C 61

Zapisy

M'aty: -i 10, 12 (|| -y), 16, 20, 39 (|| -y), 3S, 4S; -i 1S, 1bS, 2S; -e^y 10R.
Mama — tym samym znakiem zmapowano V sg *mamo* 1S, 1bS, 4S, 5S.

Uwagi do poszczególnych punktów

36 *m'aty* N sg; *mama* — „wołają” V sg; 58 *m'aty* — dawniej; 64a* *m'aty* — określenie ogólne, *m'ama* — własna matka; 65 *mama* — o matce swojej i obcej; 1V *m'ama* — moja, *m'aty* — twoja; 2V, 13V, 60Z *m'ama* — własna, *m'aty* — obca.

Uwagi ogólne

W wielu punktach Łemkowszczyzny R notuje *mama*, HorKB z okolic Medzilaborców podaje *mama* i *maty* (ale w pobliskich Czabalowcach jest *mama*). W Ładomirowej koło Swidnika jest *mat'er*(¹), zaś *mama* — przy zwracaniu się do matki. W zapisach HrN z gwary nadsańskiej przeważa *mama*, choć *maty* też występuje na całym badanym terenie (w innych punktach niż *mama*). Z Huculszczyzny JSH podaje *mama*, *mamka*, *mat'ir*, *matka*, *matuška*, *maty* (i *neńka*). Z obszaru DzLAZ DzSpor 6 podaje *mama* i *mamka* — przy zwracaniu się, natomiast w N sg zwykle używa się *maty* (rzadko *mat'ir*), co zgadza się z cytowanymi wyżej uwagami w 1V i 2V, por. tu również różnicę między *oteć* i *tato* (komentarz do mapy nr 174). Z gwary naddniestrzańskiej JGM podaje *mama*, *mamuńci*. Por. też mapę i komentarz nr 177. Uwagi o etymologii i zasięgu oraz literaturę podaje BkSpor 24—32.

176. Ojciec chrzestny — ukr. хресний батько. — A 222, B 23, C 68

177. Matka chrzestna — ukr. хресна мати. — A 223, B 24, C 69

Punkty dodatkowe

43Z Turja-Bystra.

Zapisy

Punkty „Ł” wg R. W 66 *nanaško* i *nanaška* wg OSB. Punkt 57Ł to Duszatyn, a 38 (*nanaško*) to Korczyzna.

Nanaško: -o 70Ł, 20; -u 8R, 5 (V sg), 38 (*klyčut*, a więc V sg); -sko 35, 43. *Nanaška*: -ska 35, 43. Znakiem dla *nanaška* zmapowano *nanaško* 57 i 64 (może V sg, bo w p. 12 zapisano i tak, i tak).

Bat'o: *b'at'u* 2R.

Tatuńo: -u 3 (V sg). *Tat'uńco*: -u 65Ł, 67Ł, 17R, 2 (V sg).

Xresnyj otec: *kr'esnyj* 28, 38, *xrestnyj* 3; *xr'esnyj ot'ec* 56L, 6R, 15R, 16R; *ot'eć* 4; *ot'e'c* 1aS; *ut'eć* 5, *ut'ec* 28, *ot'yć* 38. *Xresnyj tato*: *kr'esnyj* 34, 50, 63, 67; *kr'estnyj* 21R, *xres(t)nyj* 50, *xr'a'snyj* 4R; *t'at'o* 14R, 21R, *t'atu* 56L, 50.

Xr'esnyj: *xr'esnyj* || *kr'esnyj* 20R.

Xresna mama: *kresna* 20R, 34, 50, 67; *kres(t)na* 69, *xrestna* 1.

Mamuńca: -u 2 (*kłyču*: *mamuńču*).

Nie zmapowano na mapie 176: *kum* 64L, 22R, *st'aršyj kum* 1V, *wuńko* 12, 68, a na mapie 177: *mama* 34, 50.

Uwagi do poszczególnych punktów

20 *pyśmenno śi nazyvat xr'esnyj ot'yć* (nie zmapowano).

Uwagi ogólne

Część form na mapie 176 ma w wygłosie -u zamiast -o, zapewne w wyniku zapisania V sg zamiast N sg.

Nanaško i *nanaška* — z rum. *nănaș* 'ojciec chrzestny' — obejmują też całą prawie Łemkowszczyznę (R; w Ładomirowej kćo Swidnika *nanaško* to każdy obecny na chrzcinach. Na zachodniej Łemkowszczyźnie jest *nonaško*, *nonaška*. W górskich partiach wschodniej części Łemkowszczyzny północnej jest *nańo*, *neńko*). JSH notuje *nanaško* w wielu punktach Huculszczyzny, JGM — nad Dniestrem, DZal 88—89 w Zaleszczyckiem, DzSpor 29—31 przedstawia rozpowszechnienie wyrazów *nanaško* i *nanaška* na obszarze DzLAZ (w części północnej i wschodniej) oraz na innych terenach (Pekucie-Bukwina, Podole, obszar nad dolnym Bohem i dolnym Dniestrem) i wysuwa twierdzenie, że w ukraińskim nie są to zapożyczenia z rumuńskiego *nanaș* (por. głuź. *nan* 'ojciec'). O ile jednak rzeczywiście -aș może nie być sufiksem rumuńskim, to jednak w żadnym wypadku nie jest to sufiks ukraiński. Być może nie należy tu widzieć wpływów węgierskich (na obszarze DzLAZ w bezpośrednim sąsiedztwie z gwarami węgierskimi wyraz nie występuje, natomiast jego rozpowszechnienie w kierunku północnym może wskazywać na wpływy rumuńskie), ale czy nie chodzi tu o wpływ pośredni? A jak należy tłumaczyć zachodnio-łemkowskie warianty z *no-* (por. tu wahania w hungaryzmie *apo* || *opo*)? Duży zasięg formy z sufiksem -ko i brak wariantów morfologicznych może świadczyć o dawności wyrazu, ale nie dowodzi to jego słowiańskości. Por. CrRV 353, tamże literatura.

Nańo i *nańko* (*neńko*) 'ojciec chrzestny' występują jeszcze dalej na zachód w Wisłoku i Moszczańcu (R); z pd.-zach. skraju gwary nadszańskiej (z Hłudna) SD podaje *nelko* (*neńko* ≅ *neńko* ≅ *nelko*); HrN zapisał *nanku* na pn. od Jarosławia. Co do *nańo* i *nańko* 'ojciec' por. mapę i komentarz nr 174.

Nana (w *krestna nana*) pochodzi może z rum. *nană* 'starsza siostra'

(CrRV 353), a to może się wiąże z serbsko-chorwackim *nana* itp. 'matka' (J. Dzendzeliwski odrzuca tu wpływy rumuńskie, DzSpor 30), jednakże izolowany zapis nie pozwala na wyciąganie jakichkolwiek wniosków.

W gwarze nadsańskiej przeważają *tatušo* (na wsch.) i *tatko* (na pn.); na zach. od Przemyśla jest też *pan utec* (HrN).

Matka 'matka chrzestna' podaje też z Huculszczyzny JSH. W gwarze nadsańskiej przeważa *mamka* (na pn.) i *mamuša* — *matuša* (na wsch.); na zach. od Przemyśla jest *pañi matka* (HrN).

178. Żona — ukr. дружина. — A 207, B 414, C 64, AJDŁ 246

Zapisy

Punkt 64Ł wg R. *Żona, žena, žinka* itp.: z- 20, 36, 57, 60; ž- 48Ł, 66, 5V, 11V. *Žen'a*: žé- 7R, 7, 1S; že^y- 56Ł, 71Ł; žý- 49Ł, 60Ł, 65Ł, 66Ł; žy- 63Ł, 67Ł, 70Ł. Znakiem dla *žen'a* zmapowano *žen'u* 6.

Uwagi ogólne

Na wsch. od Oporu *žona* może oznaczać kobietę „w ogóle”. Bezsufiksalne *žena* występuje też na całej Łemkowszczyźnie. Na Huculszczyźnie JSH notuje *žint'a, žynka* 'kobieta, żona'. Na obszarze DzLAZ rozpowszechnione jest określenie *žona* (też w znaczeniu 'kobieta'); forma *žinka* na całym terenie DzLAZ występuje jako deminutivum lub hypocoristicum oznaczające m.in. młodą żonę, żonę niskiego wzrostu; tylko we wschodniej części terytorium *žinka* oznacza żonę DzSpor 17.

179. Zameżna kobieta — ukr. заміжна жінка. — A 208

Zapisy

Punkty „Ł” wg R. *Neó'ista*: -vi- 68Ł, 21, 28a. *Žiňka, žinka*: žiňka 68. *Koň'ita*: ku- 46. Znakiem dla *žiňka, žinka* zmapowano *z'amužna ž'inka* 18V.

Pominięto *v'e^ydana* 17R i *v'ydana* (o przymuszonej do ślubu) 22R (choć *vydata* jest też w Jarabinie na zach. skraju Łemkowszczyzny słowackiej) oraz *mołodyc'a* itp. 1V, 13V, 58Z, 60Z.

Uwagi do poszczególnych punktów

13V *koň'ita* — żartobliwie, *mołodyc'i* — młoda zameżna kobieta.

Uwagi ogólne

Z Łemkowszczyzny na ogół brak danych, tylko na południe od Karpat notowano *nevista* (R), w gwarze nadsańskiej na całym obszarze (ale nie

we wszystkich punktach) HrN zapisał *baba*, a w pojedynczych wsiach *žinka*, *kobita*, *nevista*, *zamužna*. Z innych sąsiednich terenów również brak danych, bo źródła podają na ogół określenie kobiety niezależnie od tego, czy jest ona mężatką, czy nie (tak u HorR i HorT jest *baba* i *kobita*, w JSH *kobita*; wg materiałów AUM 88 na wschodniej Bojkowszczyźnie jest na ogół *žinka*, ale także — rzadko — *žona*, *baba*, *kobita*).

180. Dziewczyna mająca nieślubne dziecko — ukr. дівчина, що має нешлюбну дитину. — A 214, B 40

Punkty dodatkowe

48a* Straszowice (wg OSB).

Zapisy

Punkty „L” wg R. *Kopyłyca*: -l- 37; -c'- 43, 62, 65, 18V; -i 58. *Kopyyka*: kó- 8R; -peŷ- 65L; -pa- 70L, 15R; k'opylka 1S, 1aS, 1bS, 3S, 4S, 5S. *Kopyłańa*: kó- 10R; -py- 7. *Zawytka*: -vi- 2R, 5R, 11R; -vy- 17R; -wy- 36. *Pokrytka*: -ry- 64, p'otrytka 39. *Vystupka*: vist'upka 66.

Uwagi do poszczególnych punktów

39 p'otrytka (!) — nowsze; 1bS kop'ylka — pejorativum; 2S prespanica — nowsze.

Uwagi ogólne

Kopyłyca, *kopyłka*, *kopyłańa* to derywaty od *kopył* 'nieślubne dziecko' (wyraz *kopył* sięga dalej na północ, por. mapę i komentarz nr 181); w 13R i 28, gdzie nie ma już wyrazu, zanotowano formę czasownikową *skopyłyła śa*. *Kopyłka* podaje HorKB z okolic Medzilaborców; wyraz występuje też na Łemkowszczyźnie północnej w jej części środkowej, natomiast w jej części zachodniej oraz na całej Łemkowszczyźnie południowej jest *prespanka*, *prispanka*, *prespanica* (R, AJPP). OSB podaje z Bojkowszczyzny też *kopyłyca* i *kopyłyčka* 'owca, która miała jagnię do roku'.

Zawytka występuje też w całej gwarze nadszańskiej (HrN, SD), z gwary naddniestrzańskiej przynosi wyraz HorR (*zawitka* jest też we wsch. części AJPP — mapa 34).

Pokrytka przynosi też z Huculszczyzny JSH (tamże także jest *pokrycani(a)*, *zwenyycia*, *zwenyycia*, *zwenyduch*).

Ponadto SD notuje w Dełżkach (koło p. 44) *b'ukart'a* (nie zmapowano).

181. Nieślubne dziecko — ukr. нешлюбна дитина. — A 213, B 319

Punkty dodatkowe

36a* Topolnica (wg SD), 43Z Turja-Bystra.

Zapisy

Punkty „L” wg R. Punkt 20a* wg S. Hrabca. *Корун* 37 wg OSB. Zapisy w punktach uzupełniających w zasadzie nie rozróżniają ł i l, l i l', nk i yk.

K'opył: *kop'yn* 18V, *k'opyn* 3R (w zapisie G sg *k'opyła*), 44, 46, 58, 60, 65, 13V; *k'opyl* 70; *k'c'pył* 43Z, 58Z; *k'op'yn* 54, 57; *k'op'yn* 34; *k'opay* 2R, 17R; *k'ópyy* 20R. Tym samym znakiem zmapowano *k'opyn* || *k'opyło* 37 (wg OSB).

K'opyła: *kop'yla* 58Z, *kopyl'e* 18V, *k'opyl'a* 12, *kopyl'a* 10, *k'opyl'a* 62, *k'opyly* 1V, *k'opyl'a* 1S, 1aS.

Kopyl'ak: *kóp'yl'ak* 9R, *kop'ylak* 7R; *kopt'ak* 61, 66, 67; *kopl'ak* 69, *kupl'ak* 65, *kopal'ak* 9; *kupal'ak* 70Ł; *kopy^{al}'ak* 11R, 12R, *kópyl'ak* 6R, 8R, 10R, 16R; *kopyl'ak* 1bS, *kopul'ak* 67Ł.

K'opylec: *kopyl'ic* 2aS; *k'opatyc* 9; *k'opatéc* 7, *k'opyte^{yc}'* 11V; *k'opytyc* 8, 10; *k'opywyc* 13; *k'opyte^{yc}'* 2V; *k'opytec* 6V; *k'opylyc'* 35Z; *k'opylec* 2S, 5S oraz -*éc* 3S, -*e^{yc}* 1S, 4S, -*ic* 1aS. *Kopyl'uk* 1V; *k'opko* 5R.

B'aistrak: *baistr'uk* 18V.

B'ejkart: *beńkart* 10V.

Pokrop'yunyk. Tym samym znakiem zmapowano *pukrupywnyk* 36a*.

Uwagi do poszczególnych punktów

6R *kópyl'ak* częstsze; 13R *b'ejkart* rzadsze; 34 *u nas na usi dity każut b'ukarty* || *dít'yška*; 43 *kopył* używane jako przeczyszczenie; 44 *k'opyn* rzadkie; 46 *k'opyn* rzadziej; 1V *b'a^{chur}* obraźliwe.

Kopylec i *kopyl'ak* (oraz ich warianty fonetyczne w p. 10, 11V, 35Z, 43Z oraz w punktach „S”, *kopył* w 2V, *kopył* i *kopylyc'* w 60Z) określają nieślubnego syna.

Uwagi ogólne

Rumunizm *kopył* i jego derywaty (z rum. *copil*) obejmują także Łemkowszczyznę (WerŁem, R), południowy skraj gwary nadszańskiej (SD; w gwarze nadszańskiej HrN wyrazu nie notuje), Huculszczyznę, radzieckie Zakarpacie i Bukowinę (JSH, SBH, KDA 65—66). Z konkurujących ze sobą formacji na -*ak* i -*ec* ta ostatnia jest może „bojkowska”: nie podaje jej JSH, na Łemkowszczyźnie jest rzadka. Z kolei *kopylak* występuje też dalej na zachód w kilku punktach łemkowskich oraz dalej na wschód (JSH, por. RiZR 87).

Najduχ występuje także na całej północnej Łemkowszczyźnie, notują go HrN i SD w całej gwarze nadszańskiej, HorR i HorT przynoszą go z gwar naddniestrzańskich (*najduχ* — obok *bok*, *bex* — jest też we wsch. części AJPP — mapa 35).

Polonizm *benkart* podaje też HorR i HorT z gwar naddniestrzańskich.

Kupardak: por. *kopyrdan* w kilku punktach zach. i środkowej Łemkowszczyzny (R) i *koperdan* na Huculszczyźnie (JSH). Niejasne.

Kropywnyk i *pokropywnyk*: OSB podaje jeszcze *pożalywnyk*. Analogiczne nazwy zanotowano w gwarach mołdawskich (informacja prof. R. Udlera): *urzikar*, *kopil din urzič* dosłownie „pokrzywnik”, „dziecko z pokrzywy” (jest też *kopil din flor* — „z kwiatów” i *kopil din burene* — „z burzanu”).

Bajstruk itp. notuje też SD w gwarach naddniestrzańskich (tak też wg HorR i HorT), wołyńskich, na Pokuciu.

182. Wnuk — ukr. внук. — A 203, B 14, C 63

Zapisy

Punkty „L” wg R. Na równi z zapisami *wn-*, *yn-*, *un-*, *on-* potraktowano zapisy ^w*n-*, ^u*n-*, ^u*n-*, ^o*n-*. Zapisy w punktach uzupełniających w zasadzie nie rozróżniają *v* i *w*. *Onuk*: ó- 60, 62, 63, 60Z.

Nie zmapowano *vn'učok* 61L, *hnuč'ok* 6R, *hn'učok* 15R.

Uwagi ogólne

Poważne trudności nasuwa interpretacja form z początkowym *u-*, mogą one bowiem być zarówno wynikiem wokalizacji *u* ($\leq w$), jak i zmiany nagłosowego (nieakcentowanego) *o*; na tę drugą możliwość wskazują zapisy wyrazu *ot'eć* z *u-* (*vu-*) w p. 65L, 2R, 3R, 20R, 4, 8, 12, 14, 16, 17, 19, 28, 28a, 39, por. także *wtyć* 15, *ftjć* 42. O wyrazie por. BkSpor 55–56 i RED I 453–4, tamże literatura.

183. Wnuczka — ukr. внучка. — A 204, B 15

Zapisy

Punkty „L” wg R. Zrezygnowano z pokazania nagłosu, gdyż poza kilkoma wyjątkami nie różni się on od nagłosu wyrazu *wnuk* — *wnuka* itp., pokazanego na mapie 182 (3 *yn'uka* || *ynučka*, 13 *ynučka*, 60 *un'uka*, 69 *yn'uka* || *un'učka*). Nie zmapowano *un'uk* 41, *on'uk* 63, *ynuk* 39.

Uwagi do poszczególnych punktów

13R *vn'uka* jak duża; 5S *un'uka* jak duża.

Uwagi ogólne

Materiał porównawczy z sąsiednich gwar jest skąpy. Na Łemkowszczyźnie notowano *vnučka* i *hnučka* (R), w gwarze nadszańskiej jest *vnučka* i *unučka*, a tylko w jednym punkcie koło Przemyśla HrN zapisał *hnuka*, na Huculszczyźnie jest *unuka* i *onuka* (JSH). Na obszarze DzLAZ DzSpor 12 wyróżnia formy neutralne: *vn'uka*, *un'uka*, *on'uka*, *on'uka* i deminutywno-hipokorystyczne: *on'učka*, *vn'učka*, *vn'učekka*; częste jest tam także określenie *un'uča* n 'wnuk, wnuczka'. O wyrazie por. BkSpor 56 – 57.

184. Wujenka (żona brata matki) — ukr. дядина (дружина брата матері). — A 218, DzLAZ 317

Zapisy

Punkty „Ł” wg R. *W' uina*: *u'uina* 1R. *Wujčyna*: *u'č'ina* 56Ł, -č'eŷ- 65Ł, *uuič'yna* 6R, *wuič'yna* 10R, 11R, *u'uič'yna* 13, *uuič'yna* 67Ł; w punktach „Z”: -ŷ- we wszystkich punktach, -č- 1Z, 11Z, 18Z, 21Z, 35Z; -š- 37Z. *Vuičyna*: -či- 9, 4S, -č'j- 10, -č'j- 64Ł, 70Ł, *v'uč'yna* 35Z; *v'učina* || w- 5S. *Uičyna*: -cy- 37; -či- 2aS; *uičyna* („allegro” — obok *wujko* „lento”) 58. Nie zmapowano *tūtč'ana* 2S.

Uwagi ogólne

Wujčyna itp. występuje także na całej Łemkowszczyźnie (R), zaś *wujna* jest w całej gwarze nadszańskiej (HrN), w gwarze huculskiej, na Pokuciu, w gwarach naddniestrzańskich (SD). Oba wyrazy są motywowane przez *wujko* (tak na całym obszarze AGB). *Wujna*, *wujanka* itp. w szeregu gwar ukraińskich, w których wyraz *stryjna* zagała, używane są również w znaczeniu 'stryjenka' BkSpor 87.

185. Siostra męża — ukr. сестра чоловіка. — A 219, B 34

Zapisy

Punkty „Ł” wg R. Wyraz *d'iverivna* 46 wg SD. *Zovyča* — przykłady: *z'ovica* 70Ł, *z'ovyča* 6, 12, *zov'yča* 39, *zovyči* 68, *zovvyča* 63, *zovv'yči* 60, *zovv'yc'a* i *zovv'yc'a* 2V. *Švagr'ova*: *švagr'ova* 1V.

Nie zmapowano: *t'utka* 17R, 28a; *č'otka* (!) 54; *brat'ov'a* 10R, ani też *mojeho g'azda sestr'a* 2, *g'azdova sestr'a* 3, *m'oho g'azdy sestr'a* 5, *sestr'a* 34, *m'oho čolov'ika sestr'a* 50, *sestr'a čolov'ikova* 16V, *šougr'yna* (nowe) 4S; *šougor'yna* (nowe) 5S.

Uwagi do poszczególnych punktów

34 *d'ajno* *u'zuv'yči* *kazaly*.

Uwagi ogólne

Materiał porównawczy jest skąpy. W gwarze nadszańskiej HrN zapisał *zòwyća* tylko w okolicy Leżajska — w pozostałych punktach nie uzyskano odpowiedzi. JSH notuje ten wyraz w wielu punktach Huculszczyzny, również na obszarze DzLlAZ (w tym na terenach objętych przez AGB) występuje on powszechnie, choć miejscami ustępuje nowszym *šowgoryna* i *šowgoryña*, utworzonym od hungaryzmu *šowgor* 'szwagier (brat męża)' DzSpor 28. *Šowgor* i *šowgoryna* występują też na wsch. skraju pd. Łemkowszczyzny (HorKB, R).

Diweryxa i *diweriwna* utworzono na wzór odpowiednich formacji odmężowskich (odojcowskich) od *diweś* 'brat męża'.

Kilka uwag określeniu siostry męża poświęca BkSpor 128—129.

III. ZAKOŃCZENIE

Tak jak w poprzednich tomach warto zestawić ważniejsze zjawiska przedstawione na mapach i w komentarzach. Cyfra oznacza numer mapy i komentarza. Litera „K” po cyfrze oznacza, że dane zjawisko przedstawione w komentarzu.

FONETYKA

Akcent

Wahania (zmiany) akcentu mamy w wyrazie *z'awytka* || *zaw'ytk'a* 180.

Samogłoski

Archaizm *u* 161, 169,

nieakcentowane (przedakcentowe) *e* przed spółgłoską miękką 142,

nieakcentowane (pocakcentowe) *y* 171,

'*a* ($\cong e, i$): *éa* 169, 172, 185; *ša* 147; *pa* (*pja*) 163,

**i* $\cong y, i$ 152,

**i* po spółgłoskach „szumiących”: **zi* ($\cong zy, zu, zo$) 157,

**e* po spółgłoskach „szumiących”: **že* ($\cong ze, zo; zo, za$) 178, 158,

**'u* (*ru*) 157

$\bar{e} \cong i, y$ 162

**l* ($\cong ou, o$) 185

**TrbT* 156

asymilacja *o* do *a*: *nahawky* 141

Spółgłoski

f $\cong \chi$ 139,

ř przed **u* (*ru, ri...*) 157,

wahanie *l'* || *l* 153,

c': *c'a* 169, 185,

ξ || ξ 133,

-*k* $\cong -\chi$ 169, 170,

twardość — miękkość spółgłosek przed $i \leq \bar{o}$: $v \parallel \acute{v}$ 157, $n \parallel \acute{n}$ 165K,
 twarudość — miękkość spółgłosek przed $i \leq \bar{e}$: $l \parallel \acute{l}$ 162, $m \parallel \acute{m}$ 142,
 grupy spółgłoskowe: $st' \geq \acute{s}t$ 161, 163; $nk \parallel \eta k$ 162, 164K, 178; $p\acute{c} \geq$
 $p\acute{s}$ (?) 170; vn 182,
 proteza v przed u 184; przed o 133,
 proteza v i h przed u 138,
 $\acute{t} \geq r$ między samogłoskami 164.

SŁOWOTWÓRSTWO

Materiał przedstawiony w niniejszym tomie jest zbyt szczupły, by na jego podstawie można było omawiać poszczególne sufiksy, grupy leksykalno-słowotwórcze czy kategorie. Ograniczymy się więc do wskazania ważniejszych form obocznych; nierzadko poszczególne formacje zajmują zwarte tereny.

Oto formy oboczne występujące na mapach: *odiż* — *odeża* — *odińa* — *od'ah* — *wodiw*, *pryodiwok* 133, *kožušok* — *kožušanka* — *kožušyna* — *kožušča* 140, *nohawky* (*nahawky*) — *nohawyci* 141, *χodačyško* — *χodačyšče* 145, *frambija* — *frambyća* — *frambika* — *frembij* 150, *łyść* — *lysta* — *lystka* — *lystwa* — *lytka* 161, *pjaść* — *pjastuk* — *pjastuχ* 163, *kličky* — *kličajky* — *kličajky* 166, *tatušo* — *tatušo* — *tatušo* 176 (por. tu *tato* itp. 174), *mamka* — *matka* — *mamća* — *matuša* — *mamuńa* — *mamuńća* 177 (por. tu *mama*, *maty* i *matir* 175), *kopylyća* — *kopywka* — *kopyłańa* — *kopyłašnyća* 180, *kopył* — *kopyła*, *kopylak*, *kopylec* — *kopylčuk* — *kopko* 181, *wujna* — *wujčyna* (pierwotnie różnica polegała tu na różnicy w podstawach derywacyjnych) 184. Osobno można wymienić te oboczności, gdzie występuje podstawa i derywat; w znacznej mierze derywatami są zleksykalizowane już deminutiwa, zajmujące oddzielne obszary: *čuha* — *čuhańa* 135, *huńa* — *huńka* i *huńča* 136, *gubańa* — *gubańča* 136, *bunda* — *bundyna* — *bundynka* 140, *χimla* — *χomewka* 148, *pas* — *pasyna* — *wopasok* 150, *obšywka* — *obšywča* 152, *zaušnyća* — *zawušnyčeka* 153, *pečeńa* — *pečinka* 159, *seleziń* — *selezinka* 160, *lysta* — *lystka* (i in., por. wyżej) 161, *holiń* — *holinka* 162, *wika* — *powiky* — *powičky* 166, *hartañ* — *hartanka* 168, *miχyr* — *miχyrča* — *miχyrec* 170, *žona* (*žena*) — *žinka* 178, 179, *kopył* — *kopyła* (i in., por. wyżej) 181.

Są też oboczności sufiksów deklinacyjnych, końcówek, rodzaju: *odiż* — *odeża* 133, *frambija* — *frembij* 150, *łyść* — *lysta* 161, *nežyt* — *nežyt'* 171, *zaduχa* — *zadyχ* (tu także różnica w rdzeniu) 172, *χrebet* — *χrebito* 156, *bruč* — *bručo* 157, *maćok* — *maćko* 158.

LEKSYKA

W zakresie leksyki trzeba wspomnieć przede wszystkim o zapożyczeniach z języków (dialektów) obcych. Wyjątkowo tylko obejmują

one wszystkie gwary bojkowski (np. *kopył* 'nieślubne dziecko' i jego derywaty 181). Przeważnie są one bardzo ograniczone terytorialnie, niekiedy występują nawet w jednym tylko lub kilku zaledwie punktach, ale i te warto tu odnotować.

Polonizmy najliczniejsze są oczywiście po północnej stronie głównego grzbietu Karpat, zwłaszcza w okolicach skupisk miejskich, wokół których nierzadkie były wsi z ludnością polską. Znajdujemy też wpływy polskie i po południowej stronie Karpat. Wynika to ze związków handlowych z Małopolską (targi). M.in. w Przemyśle kształcił się kler grekokatolicki z Zakarpacia. Językowe wpływy polskie szły też poprzez gwary wschodniosłowackie i lemkowski. Na mapach i w komentarzach odnotowano:

gubańa 'zimowe palto sukienne' (z dialektalnym sufiksem ukraińskim -*ańa*) 136, *čemerka* 'rodzaj kurtki' (w pol. z włoskiego) 139, *wantroba*, *watruba*, a zapewne też *wutroba* itp. 'wątroba' 159, *warga* i *gamba* 'warga' 167, *škrompli*, *škrofli* itp. 'skrofuły' 173, *maćok* i *maćko* 'żołądek świni' 158, *katyr* 'katar' (w pol. z łaciny) 171. Osobno można wymienić wyrazy niemieckie, które dotarły tu przez język polski: *fanta* 'ubranie' 134, *cywkol* 'klin pod pachą (w koszuli)' 151, *benkart* i *bukart* 'nieślubne dziecko' 181, *šwagrowa* i *šwagerka* 'siostra męża' (właściwie w języku polskim zapożyczeniem jest tylko *szwagier*) 185.

Do słowacyzmów należy zapewne zaliczyć większość wyrazów wymienionych niżej wśród zapożyczeń z węgierskiego. Trudność w rozgraniczeniu wyrazów zapożyczonych bezpośrednio z języka węgierskiego i pośrednio poprzez gwary wschodniosłowackie polega na tym, że niekiedy zapożyczenia mogły iść dwiema tymi drogami naraz. Bezpośrednie kontakty językowe ukraińsko-węgierskie były przecież wielorakie. Na Zakarpaciu gwary ukraińskie i węgierskie sąsiadują ze sobą. W celach handlowych i w poszukiwaniu pracy (na żniwa) wędrowano na Węgry nawet z północnej strony Karpat. Mieszkańcy południowych stoków Karpat odbywali służbę wojskową w armii węgierskiej, stykali się z urzędnikami węgierskimi, z ludnością węgierską w miastach, wreszcie, jeśli chodzili już do szkoły, to do węgierskiej. Z drugiej strony sąsiadujące z Bojkami gwary lemkowski i gwary pogranicza lemkowski-bojkowskiego sąsiadują z gwarami wschodniosłowackimi, w których aż się roi od hungaryzmów. W celach handlowych i w poszukiwaniu pracy wędrowano nie tylko na Węgry, ale i na Słowację. Tak więc, by móc rozgraniczyć bezpośrednie zapożyczenia z węgierskiego od zapożyczeń pośrednich, trzeba by znać historię i geografie wyrazów w gwarach lemkowski, bojkowski i wschodniosłowackich; tymczasem dysponujemy zaledwie wiadomościami o rozpowszechnieniu niektórych wyrazów w gwarach zachodniukraińskich (stan w gwarach wschodniosłowackich znamy tylko wrywkowo). Niemniej geografia wyrazów w samych tylko ukraińskich gwarach karpaccy sugeruje pewne rozwiązania. I tak można sądzić, że znane w gwarach lemkowski *bunda* 'płaszcz zimowy' (na Bojkowszczyźnie 'krótki kożuszek bez rękawów') 140, *boćkory*

'kierpce' 144, *čuha* 'płaszcz zimowy z „kapą”' 135, *kalap* 'kapelusz' 146, *začkiw* 'woreczek na tytoń' 170 zostały zapożyczone za pośrednictwem wschodniosłowackim (lub: także za pośrednictwem wschodniosłowackim), a nie znany gwarom łemkowskim *ujaš* 'rodzaj kurtki' 138 został zapożyczony bezpośrednio z języka węgierskiego, zapewne z gwar węgierskich na Zakarpaciu poprzez nizinne i podgórskie ukraińskie gwary Zakarpacia.

Z wyrazów z pochodzenia słowackich mapy pokazują nam występowanie wyrazu *vyrpci* 'kierpce' (jeśli to zamiast *kyrpci*) 144 i może *šat'a* 'odzież' 134.

Pod wpływem polskim i słowackim zarazem mamy *skora* (*skura*) 'skóra (u człowieka)' 155.

Do zapożyczeń węgierskich należy zaliczyć — pamiętając przy tym o możliwości pośrednictwa gwar wschodniosłowackich, o czym por. wyżej — następujące wyrazy: wspomniane już, zapożyczone zapewne przez gwary słowackie *čuha* i *čuhaňa* 'płaszcz zimowy z „kapą”' 135, *bunda*, *bundyna* i *bundynka* 'krótki kożuszek bez rękawów' 140, *bočkory* 'kierpce' 144, *kalap* 'kapelusz' 146, *začkiw* 'woreczek na tytoń' 170, a może też *šowgoryňa* i *šowgoryna* 'siostra męża' (właściwie hungaryzmem jest tylko *šowgor* 'szwagier') 185 oraz zapożyczone, być może bezpośrednio, *ujaš* 'rodzaj kurtki' 138, *gati* 'spodnie płócienne' (por. też niżej o wyrazach etymologicznie niejasnych i dwuznacznych) 141, *kučma* 'czapka futrzana' 147, *gymbýc* 'zołodek świni' 158.

Wśród rumunizmów wymienimy: *frambija* itp. 'wstażka do zawiązywania fartucha' 150, *ńańo* itp. 'ojciec' i 'ojciec chrzestny' 174 i 176, *nanaško* 'ojciec chrzestny' 176, *nanaška* 'matka chrzestna' 177, *kopyłyća*, *kopyłka*, *kopyłaňa* itp. 'dziewczyna mająca nieślubne dziecko' (zapożyczeniem jest właściwie tylko *kopył* 'nieślubne dziecko') 180, *kopył*, *kopylak*, *kopylec* itp. 'nieślubne dziecko' 181.

Trzeba też wspomnieć o zapożyczeniach z języka niemieckiego. Istniały bezpośrednio — choć ograniczone — kontakty dialektów ukraińskich z mową niemieckich kolonistów na Spiszu i nielicznych osad niemieckich w dawnym województwie lwowskim czy stanisławowskim, pojedyncze wyrazy mogły też zostać przejęte z języka ludności żydowskiej, zamieszkującej miasta i miasteczka. Większość zapożyczeń szła jednak przez język polski (por. wyżej *benkart*, *cwykol*, *šwagrowa* — *šwagerka*) i węgierski (z możliwością dalszego pośrednictwa gwar wschodniosłowackich, por. wyżej *šowgoryňa* — *šowgoryna*). Wyraz *lejbyk* itp. 'rodzaj kamizelki sukiennej' 137 mógł być zapożyczony jednocześnie przez węgierski, polski i słowacki. Podobnie mógł zostać zapożyczony wyraz *krysa* (w gwarach łemkowskich m.in. 'rondo kapelusza'), stanowiący podstawę dla mapowanego w AGB wyrazu *krysaňa* 'kapelusz' 146. Zapewne przez język polski zapożyczono wyrazy: *druślak* 'kamizelka' 140, *bajstruk* — *bajšter* — *bajštri* 'nieślubne dziecko' 181.

Jest wreszcie szereg wyrazów o niejasnej etymologii lub takich,

dla których trudno jest ustalić pochodzenie w badanych gwarach. Należą tu: *ładyna* i *cumat'a* 'odzież' 134, *čapiw* 'rodzaj (sukiennej) peleryny' 138, *gači*, *gáci*, *hači* (forma z *h-* może być rodzima, formy z *g-* zapożyczono z polskiego lub węgierskiego; w tym ostatnim przypadku może za pośrednictwem gwar wschodniosłowackich) 141, *škurat* 'stary kierpec' 145, *kłebańa* i *kłebanka* 'kapelusze' 146, *kartan* 'fartuch' 149, *torba*, *tabała* i *tabiška* 'torba' 154, *buturan* 'katar' 171.

Nielatwo jest określić zasięgi poszczególnych wyrazów. Często nie dysponujemy kompletnym materiałem, zwłaszcza dla punktów „V” i „Z”, a także dla terenów sąsiednich, w szczególności dla gwar nadniestrzańskich. Dlatego też częstokroć można tylko sygnalizować możliwy zasięg wyrazu, ustalenia odkładając na przyszłość. I jeszcze jedna ważna uwaga: pisząc o lokalizmach mam na myśli takie wyrazy, które nie występują w gwarach sąsiednich, choćby nawet występowały one w gwarach połączonych dalej.

Do wyrazów bojkowskich, obejmujących całą Bojkowszczyznę lub tylko jakąś jej część, można zaliczyć: *čapiw* 'rodzaj (sukiennej) peleryny' na zachodniej Bojkowszczyźnie 138, może *opončá* — *opandá* 'rodzaj (sukiennej) peleryny' — wyraz występujący z rzadka na Bojkowszczyźnie zachodniej i środkowej 138, *obuwanci* 'rzemyki do kierpców' na środkowej Bojkowszczyźnie 143, może *čomelka* 'kółko drewniane do upinania włosów' na zachodniej (częściowo też środkowej) Bojkowszczyźnie i w południowym pasie gwary nadszańskiej (dalej na pn. jest tam *čamelka*) 148, może *piłka* 'fartuch' na środkowej i wschodniej Bojkowszczyźnie 149, *pečėńa* 'wątroba' w kilku punktach zachodniej Bojkowszczyzny i pogranicza bojkowo-łemkowsko-nadszańskie 159, *łyś* 'łydka' na zachodniej Bojkowszczyźnie i na pograniczu bojkowo-łemkowskim 161, *łyśka* 'łydka' w kilku punktach zachodniej Bojkowszczyzny 161, może *holinka* 'goleń' — wyraz typowy dla gwar bojkowskich, ale zasięg w gwarach nadniestrzańskich nie znany 162, *pjastuž* 'pięść' w środkowej części Bojkowszczyzny na północ od Karpat 163, *kyčylynky* 'stawy u pałców' na środkowej i zachodniej Bojkowszczyźnie 164, zapewne *kličky* 'pcwieki' na środkowej, a częściowo też zachodniej Bojkowszczyźnie (przy czym z terenów na południe od Karpat brak danych), choć według KDA wyraz znany jest szerzej 166.

Wyrazami pogranicza bojkowo-łemkowskiego są: *łyśwa* 'łydka' w kilku punktach na pograniczu bojkowo-łemkowsko-nadszańskim 161, *hartan* 'krtań' lub 'gardło' (choć wyraz powtarza się na zachodniej i środkowej Łemkowszczyźnie) 168. Per. też wyżej o wyrazie *pečėńa* 'wątroba' 159.

Szereg wyrazów łączy gwary bojkowskie, a zwłaszcza gwary pogranicza bojkowo-łemkowskiego, z Łemkowszczyzną. Oto one: *šmat'a* 'odzież' zachodnio-bojkowskie (przy czym głównie na południe od Karpat, na północ od Karpat rzadkie) i południowo-łemkowskie (w innych gwarach

wyraz występuje z innym znaczeniem) 134, *łaxy* 'odzież' na pograniczu bojkowsko-łemkowskim i na Łemkowszczyźnie 134, *čuha* i *čuhaña* 'płaszcz zimowy z „kapą”' na pograniczu bojkowsko-łemkowskim i na Łemkowszczyźnie 135, *gubaña* 'zimowe palto sukienne' w gwarach zachodnio-bojkowskich na południe od Karpat i na południowej Łemkowszczyźnie 136, *wyrpci* 'kierpce' na południe od Karpat: na zachodniej Bojkowszczyźnie, na pograniczu bojkowsko-łemkowskim i na wschodnim skraju gwar łemkowskich 144, *bočkory* 'kierpce' na południe od Karpat: na zachodniej Bojkowszczyźnie, pograniczu bojkowsko-łemkowskim i na wschodniej Łemkowszczyźnie 144, *kalap* 'kapelusz' głównie na południe od Karpat na zachodniej (i częściowo środkowej) Bojkowszczyźnie (a także w zachodniej części radzieckiego Zakarpacia), na pograniczu bojkowsko-łemkowskim i na Łemkowszczyźnie 146, *skora* i *skura* 'skóra (u człowieka)' na zachodniej Bojkowszczyźnie, pograniczu bojkowsko-łemkowskim i na Łemkowszczyźnie 155, *klipajky* 'powieki' na pograniczu bojkowsko-łemkowskim (częściowo też na zachodniej Bojkowszczyźnie) i w gwarach południowo-łemkowskich 166, *začkiw* 'woreczek na tytoń' na południe od Karpat: na Bojkowszczyźnie (i na całym prawie radzieckim Zakarpaciu), na pograniczu bojkowsko-łemkowskim i we wschodnich gwarach łemkowskich (częściowo też na północ od Karpat) 170, *zadyx* 'astma' na pograniczu bojkowsko-łemkowskim i na Łemkowszczyźnie 172.

Szereg wyrazów nawiązuje do gwar huculskich, a mianowicie: *łudyna* 'odzież' we wschodniej części gwar bojkowskich na południe od Karpat i na Huculszczyźnie po obydwu stronach Karpat 134, *fanta* 'odzież' w jednym punkcie na środkowej Bojkowszczyźnie (nad Oporem) i na Huculszczyźnie 134, *ujaš* itp. 'rodzaj kurtki' na wschodniej Bojkowszczyźnie i na pograniczu bojkowsko-huculskim (a także na całym prawie radzieckim Zakarpaciu) 138, może *kućma* 'czapka futrzana' w zapisach ze środkowej i wschodniej Bojkowszczyzny na północ od Karpat (z punktów „Z” brak jest danych), znane też w gwarach bukowińskich 147, *bunda* w znaczeniu 'krótki kożuszek bez rękawów' na wschodniej Bojkowszczyźnie i na pograniczu bojkowsko-huculskim 140.

Niektóre wyrazy, też ograniczone w zasadzie do gwar karpackich, mają nieco szerszy zasięg. Już wyżej sygnalizowano rozpowszechnienie wyrazów *kalap*, *začkiw* i *ujaš* w gwarach zakarpackich, a oto pozostałe wyrazy o większym zasięgu: *frambija* itp. 'wstażka do zawiązywania fartucha' na środkowej i zachodniej Bojkowszczyźnie, na pograniczu bojkowsko-nadszańskim i bojkowsko-naddniestrzańskim, a w innych pokrewnych znaczeniach występuje też na południe od Karpat na pograniczu bojkowsko-łemkowskim i na wschodnim skraju Łemkowszczyzny 150, *holiń* itp. 'goleń' na zachodniej Bojkowszczyźnie na północ od Karpat, na pograniczu bojkowsko-łemkowskim, na Łemkowszczyźnie oraz w południowo-wschodniej części gwary nadszańskiej 162, *pjast* 'pięść' na środkowej i zachodniej Bojkowszczyźnie, na pograniczu bojkowsko-łemkows-

kim, na całym prawie radzieckim Zakarpaciu (bez gwar huculskich), w gwarach łemkowskich (z wyjątkami), w gwarze nadszańskiej na zachód od Sanu 163, *hartanka* 'krtań' lub 'gardło' na środkowej i zachodniej Bojkowszczyźnie, na pograniczu bojkowsko-łemkowsko-nadszańskim, na wschodniej Łemkowszczyźnie i na całym prawie radzieckim Zakarpaciu (bez gwar huculskich), w południowej części gwary nadszańskiej 168, *nańo* itp. 'ojciec' na południe od Karpat: na Bojkowszczyźnie i na całym radzieckim Zakarpaciu, na pograniczu bojkowsko-łemkowskim, w gwarach południowołemkowskich i w większości gwar północnołemkowskich (bez ich wschodniej części), wreszcie w postaci *neńo* na Huculszczyźnie 174, *nanaško* 'ojciec chrzestny' i *nanaška* 'matka chrzestna' na całej Bojkowszczyźnie, na pograniczu z Łemkowszczyzną, Huculszczyzną, gwarami nadszańskimi i naddniestrzańskimi, w gwarach łemkowskich, huculskich i zakarpackich (znane i w innych dialektach ukraińskich) 176 i 177, *żena* lub *żona* 'żona' na środkowej i zachodniej Bojkowszczyźnie, na pograniczu bojkowsko-łemkowskim, na Łemkowszczyźnie i na całym radzieckim Zakarpaciu 178, *kopył*, *kopylec*, *kopylak* i in. 'nieślubne dziecko' na całej Bojkowszczyźnie z pograniczem nadszańskim i naddniestrzańskim włącznie, w wielu gwarach łemkowskich, na Zakarpaciu, Huculszczyźnie i na Bukowinie 181.

(SUMMARY)

In this volume of the "Linguistic Atlas of the Boikian Dialect" (Atlas gwar bojkowskich = AGB) lexical items denoting clothing and other words referring to parts of the body and family relationship have been presented. Never-the-less, while reading maps and commenting them one should keep in mind that in the Carpathian Mountains there exists a great ethnographical diversity; and for this reason in many cases words pertaining to similar but not exactly the same objects were traced on maps. Often it is difficult to establish whether, e.g., a given item belongs to the ordinary, everyday dress or to the festive attire.

Evidently, one of the most interesting group of words is characteristic for the mountainous regions, and especially striking are the so-called "Carpathian" words, which also consist of Romanian and Hungarian borrowings, as well as archaisms. A number of maps present lexical and word formation diversities of the Boikian region and the bordering dialects, i.e., the Lemkian, San, Hutsulian and Dniester dialects. These lexical relations to neighboring dialects are presented in the commentaries.

It is obviously difficult to decipher the range of the various words or word formations: the supplementary material for places marked on the maps as "V" and "Z" is as yet insufficient, the same pertains to the comparative material, especially of the Dniester dialects. Therefore in many cases one can only give the approximate range of the given words. Finally, one more important comment must be added: when referring to local words found, e.g. in the Boikian region, in some part of this territory or on the Boikian-Lemkian border, I have in mind such words which do not occur in dialects immediately neighboring with the given territory.

Not many words exist which are specific for the Boikian dialect region only. No encounter has been made of words which encompass the whole Boikian territory and could not be found in the neighboring districts. But while deciphering a map one must remember that the area presented in this Atlas not only shows the region of the Boikian dialects, but also the intermediate dialects, i.e. the San, Dniester, Hutsulian and the dialects of the Boikian-Lemkian border. Thus what could be considered as Boikian are words which can at least partially be found in the region of the Boikian dialect (even if they are ascribed to a very small area) and do not extend too far into the neighboring dialects. Here the following examples can be cited: *čapiw* 'a kind of cloak made of woolen cloth' found in the western part of the Boikian dialect region 138 (all the digits provided in this chapter shall refer to the map number), perhaps *oponěca* (*opañča*) which denotes the same item mentioned above but occurs in only few parts of the central and eastern Boikian dialect region 138, *obuwanci* 'a clog strap' appearing in the central part of the Boikian dialect region 143, possibly *zometka* 'wooden ring used to pin up hair' used in the western and partially in the central parts of the Boikian dialect region, though there seems to appear a similar word *zamelka* (farther northwards) in the southern part of the San dialect region 148, perhaps *pilka* 'a kind of apron (which can substitute a skirt)' typical for the central and eastern parts of the Boikian region 149, *pečeña* 'liver' found in a few parts of the eastern Boikian region and on the Boikian-Lemkian-San border 159, *tyśé* 'calf (of the leg)' occurring in many

western parts of the Boikian dialect region and on the Boikian-Lemkian border 161, *lystka*, denoting the same previously mentioned item, also appears in many western parts of the Boikian dialect region 161, possibly *holinka* 'shin bone' (due to the lack of material it is difficult to predict whether this word occurs on the Dniester dialects) 162, *pjastux* 'a fist' located in the central part of the Boikian dialect region north of the Carpathian Mountains 163, *kyčylynky* 'finger joint' typical for the central and western Boikian region 164, presumably *klípky* 'eyelids' used in the central and partially in the western parts of the Boikian region (in case of the area south of the Carpathian Mountains there exists a lack of data; according to KDA this word was widely known) 166.

The most typical words for the Boikian-Lemkian border are: *lystwa* 'calf (of the leg)' traced in the various parts of the Boikian-Lemkian-San border area 161, *hartan* 'throat' or 'larynx' 168. Compare the above mentioned *pečeňa* 'liver' 159.

A number of words unite the Boikian dialects, especially its western part and the Boikian-Lemkian border, with the Lemkian dialects. They are: *šmal'a* 'attire' (general name) occurs in the West Boikian dialects (however this word seldom appears north of the Carpathian Mountains) and in the South Lemkian dialects (this word also exists in the Hutsulian and Dniester dialects but convey a different semantic meaning) 134, *laxy* 'attire' (general name) found on the Boikian-Lemkian border and in the Lemkian dialects 134, *čuha* and *čuhaňa* 'a woolen winter coat with an additional piece of fabric attached to the back (which serves as a hood in case of snow or rain)' recorded on the Boikian-Lemkian border and in the Lemkian region 135, *gubaňa* 'a woolen winter coat' noted north of the Carpathian Mountains, in the West Boikian dialects and in the Lemkian region 136, *wyrpei* 'a kind of moccasin' occurs north of the Carpathian Mountains: in the western part of the Boikian region, on the Boikian-Lemkian border and on the eastern outskirts of the Lemkian region 144, *kalap* 'a hat' appearing mainly south of the Carpathian Mountains: in the western and partially in the central parts of the Boikian region (though it is also perceived in the Soviet Transcarpathia), on the Boikian-Lemkian border and in the Lemkian region 146, *bočkory* 'a kind of moccasin' located south of the Carpathian Mountains: in the west Boikian region, on the Boikian-Lemkian border and in the east Lemkian region 144, *skora* or *skura* 'skin' typical for the western part of the Boikian dialect region, the Boikian-Lemkian border and for the Lemkian region 155, *klípajky* 'eyelids' found on the Boikian-Lemkian border (partially also in the West Boikian dialect region) and in the Lemkian dialects in Slovakia 166, *zaškiw* 'a pouch for tobacco' used south of the Carpathian Mountains: in the Boikian dialects (practically on the entire Soviet Transcarpathian territory), on the Boikian-Lemkian border and in the West Lemkian dialects (partly also south of the Carpathian Mountains) 170, *zadyx* 'asthma' located on the Boikian-Lemkian border and in the Lemkian region 172.

A number of words relate to the Hutsulian dialects, e.g. *ludyna* 'attire' (general name) appearing in the western part of the Boikian dialect region south of the Carpathian Mountains and in the Hutsul region on both sides of the Carpathian Mountains 134, *fanta* 'attire' (general name) traced in one part of the Central Boikian dialect region by the Opór River and in the Hutsul region 134, *ujas* 'a kind of jacket' observed in the eastern part of the Boikian dialect region and on the Boikian-Hutsulian border (also perceived on almost the entire Soviet Transcarpathia) 138, perhaps *kuéma* 'a fur hat' noted for the Central and East Boikian dialect region (north of the Carpathian Mountains; there exists a lack of data for places marked "Z") and for the Bukovinian dialects 147, *bunda* 'a short sleeveless sheepskin coat' used in the West Boikian dialect region, the Hutsul region and on the Boikian-Hutsulian border 140.

Some of the words which are generally limited to the Carpathian dialects have a somewhat wider range of occurrence. Previously, it has been mentioned that

some of these words became current in the Transcarpathian territory (*kalap*, *začkiw*, *ujas*). Here are some further examples of words with a wider scope: *frambija* 'a ribbon to tie an apron' (see its range of occurrence in the chapter devoted to Romanian borrowings) 150, *holiń* 'shin bone' registered in the western part of the Boikian dialect region north of the Carpathian Mountains, on the Boikian-Lemkian border, in the Lemkian dialects and in the south-eastern part of the San dialect 162, *pjast* 'a fist' surveyed in the central and western parts of the Boikian dialect region, on the Boikian-Lemkian border and on practically the entire Soviet Transcarpathian region (but not including the Hutsulian dialects found there), in the Lemkian dialects (with a few exceptions) and in the San dialect located west of the San River 163, *hartanka* 'larynx' or 'throat' (in these dialects the two terms are not always readily distinguished) appearing in the Central and West Lemkian dialects, on the Boikian-Lemkian-San border, in the East Lemkian dialects, on practically the entire Soviet Transcarpathia (except the Hutsul region) and in the southern part of the San dialect region 168, *ńańo* 'father' (its range is included in the chapter devoted to Romanian borrowings) 174, *nanaško* 'god-father' and *nanaška* 'god-mother' (for their range look below in the Romanian borrowings) 176 and 177, *żena* and *żona* 'wife' noted for the Central and West Boikian dialects, the Boikian-Lemkian border, the Lemkian dialect and also for the entire Soviet Transcarpathian territory 178, *kopył* nad its derivative forms (*kopylak*, *kopylec*, *kopyla*) 'an illegitimate child' (for its range look below in the Romanian borrowings) 181.

At the same time the above cited words (and forms) in relation to the neighboring dialects indicate a lexical division of the Boikian dialect. Part of this division can be shown by the meridional lines (relating to the Lemkian and Hutsulian dialects), whereas the second dividing line runs across the main peaks of the Carpathian Mountains and which constitutes not only a natural border but also has throughout the ages marked the national borders, at first the Polish-Hungarian and later the Austrian-Hungarian borders. It is not a wonder then why the vocabulary of the dialects established on the southern slopes of the Carpathian Mountains is often affected by the vocabulary of the remaining Transcarpathian dialects, whereas the vocabulary of the dialects existing on the northern slopes of the Carpathian Mountains is influenced by the vocabulary of the dialects situated further northward. These relations can be easily seen in the various borrowings: the Polish influence is, of course, greater in the dialects found north of the Carpathian Mountains, while the Hungarian and Slovakian influences will be strongly reflected in the dialects that lie south of the Carpathian Mountains (look below).

Borrowings from the neighboring languages (or dialects) constitute an important factor in constructing a map of word location. That is the reason why words of Polish origin should be noted, e.g. *gubańa* 'a woolen winter coat' typical for the region south of the Carpathian Mountains, the West Boikian dialects and for the Boikian-Lemkian border (the forms *guba* and *gubańa* can be found in the South Lemkian dialects), though, naturally, the suffix *-ańa* is dialectally Ukrainian 136, *čemerka* 'a kind of jacket' found in only two regions north of the Carpathian Mountains (Hrinčenko's dictionary provides the forms *čamara* and *čemerka* respectively) 139, *wantroba*, *watrubu* and even the form *wutroba* 'liver' can be traced on the Lemkian-Boikian-San border, though seldom in the East Boikian dialects, and also in the East Lemkian dialects north the Carpathian Mountains 159, *warga* 'lip' surveyed on the Boikian-Lemkian and Boikian-San borders, and in the West Boikian dialects south of the Carpathian Mountains, though it seldom appears in all of the Boikian dialects north of the Carpathian Mountains; however, it is recognized in the Lemkian region as *worha*; as a pejorative term *warga* exists in the Dniester dialects and *worha* in the Transcarpathian dialects 167, *gamba* 'lip' (a word used in the neutral, pejorative sense, but pertaining

also to the horse's lip) can be noted for the region south of the Carpathian Mountains the Boikian-Lemkian border and for the western part of the Soviet Transcarpathian territory 167, *skrofti* 'scrofula' appearing mainly in the Central Boikian dialects north of the Carpathian Mountains (there exists a lack of material for the regions south of the Carpathian Mountains), also on the Boikian-San and the Boikian-Dniester borders and in the San dialects 173, *mačok* and *mačko* 'a hog's stomach' perceived on almost the entire Boikian region north of the Carpathian Mountains (there exists a lack of data for places located south of the Carpathian Mountains), on the Boikian-San border (partly also on the Boikian-Dniester border), in the southern parts of the San dialect region and in the Hutsul region; this same word meaning only 'stomach' in a pejorative sense is more widely known) 158, *katyr* 'catarrh' (which appears in the Polish language but is a loan-word from Latin) can be found north of the Carpathian region on the entire AGB territory, and is known in many other Ukrainian dialects 171. German words which have reached this area through the Polish language should be mentioned separately. The examples are as follows: *benkart* and *bukart* 'an illegitimate child' occurring in the Central Boikian dialects (sometimes even in the western and eastern dialects) north of the Carpathian Mountains (there exists very little material concerning the area south of the Carpathian Mountains); the word is familiar in the Dniester dialects 181, *fanta* 'attire' (general name) located in one part of the AGB territory and in the Hutsul region 134, *owykol* 'an underarmpit gusset in a man's shirt' found north of the Carpathian Mountains, in the Central and East Boikian dialects (exceptionally in the mountains) and on the Boikian-San and Boikian-Dniester borders; this word was also known in different West Ukrainian dialects 151, *šwagrowa* and *šwagerka* 'husband's sister' (the only borrowing that occurs in Polish is the word *szwagier* 'husband's brother') noted in three places of the region north of the Carpathian Mountains (south of the Carpathian Mountains there exist derivative forms of this same German word, but borrowed from the Hungarian language — see below); these words are known in various other Ukrainian dialects, usually as 'the wife of the husband's brother' 185.

As regards the vocabulary of Slovakian origin one should consider the majority of words cited below, among which are borrowings from the Hungarian language. Unfortunately, in most cases it is difficult to predict how these words were borrowed. Some of them were taken directly from the Hungarian language (possibly through the Transcarpathian Ukrainian dialects), others — indirectly through the East Slovakian dialects and still some could have been adopted into the Carpathian Ukrainian dialects by both — the direct and indirect way at the same time. For quite a long period of time close associations existed between Hungary and Ukraine (especially on the dialectal border of the Transcarpathian region). Furthermore, there persisted the old commercial contacts when man used to travel to markets at Uzhorod, Mukachevo, Berehovo or Chust. He also wandered in search of work, especially during the harvesting season, to the fertile Hungarian plains. Of great importance is also the fact that the inhabitants of the southern Carpathian Mountains maintained military service in the Hungarian army, thus they were taught the Hungarian language while attending school. On the other hand, the Lemkian dialects and those located on the Boikian-Lemkian border neighbor on the East Slovakian dialects, in which many Hungarian borrowings can be recognized; during the harvesting season man used to journey to Slovakia. Therefore in order to distinguish between the direct and indirect borrowings from the Hungarian language it is important to know the history and geography of the words in the Boikian and Lemkian dialects on one hand, and in the East Slovakian dialects on the other. Unfortunately, there is very little material available most of which deals with the occurrence of certain words (and only those belonging to the Ukrainian dialects). Consequently, one may assume that such words as *bunda*, *bočkory*, *čuha*, *kalap* and *začkiw*, which are known in the Lemkian dialects,

were borrowed through the agency of the East Slovakian dialect, whereas *ujaš*, an unfamiliar word in the Lemkian dialects, was adopted directly from the Hungarian language (precisely from the Hungarian dialects of the Transcarpathian region). Various maps show the range of words of Slovakian origin: *wyrpci* 'a kind of moccasin' (instead of the form *kyrpci*) located south of the Carpathian Mountains; on the west Boikian region and on the Boikian-Lemkian border; this word is also familiar in the eastern outskirt parts of the South Lemkian dialects 144, and possibly *kat'a* 'attire' (general name) found south of the Carpathian Mountains: in the West Boikian dialects and on the Boikian-Lemkian border (noted also for the Hutsul region; in other Ukrainian dialects this word conveys a different semantic meaning but it does not constitute a loan-word from the Slovakian language) 134.

Due to the Polish, as well as the Slovakian influences such words as *skora* (*skura*) appear in the West Boikian dialects (and also farther east), on the Boikian-Lemkian border and in the Lemkian dialects 155.

Among the borrowings from the Hungarian language, though one must always bear in mind the possibility of mediation through the East Slovakian dialects (compare the above), are: *čuha* and *čuhaňa* 'a woolen winter coat with an additional piece of fabric attached to the back which serves as a hood' typical for the Boikian-Lemkian border and for the Lemkian dialects 135, *ujaš* 'a kind of jacket' used in the East Boikian dialects and on the Boikian-Lemkian border 138, *bunda* and *bundyňa*, *bundyňka* usually referred to as 'a short sleeveless sheepskin coat' occurring north of the Carpathian Mountains: in the East Boikian dialects and on the Boikian-Hutsulian border; whereas east of the Rika River (on the remaining part of the Transcarpathian region this word denotes 'a coat' or 'a lady's fur coat'); it might be possible that this word appears in other parts of the AGB territory, however no inquiry was made for a word which, e.g. in the Lemkian dialects denotes 'a winter coat' or 'sheepskin coat', but for the object itself 140, *gaci* 'woolen pants' found only in certain mountainous parts of the central and western Boikian dialect region and also south of the Carpathian Mountains in regions marked "Z" from the western border upto the Latorica River (also surveyed on the entire western part of the Soviet Transcarpathia); *hači* — a form typical for the Boikian-Hutsulian border (and for the Hutsul region on both sides of the Carpathian Mountains), whereas the form *gači* (in the Lemkian dialects recognized as *gaci* or *gaci* 'underpants') exists in the West Boikian dialect region north of the Carpathian Mountains and on the Boikian-Lemkian border south of the Carpathian Mountains. It is quite obvious that the form *gaci* is a Hungarian borrowing (of course of Slavic origin), whereas the remaining forms are native, though they could have been borrowed (at least those forms which possess the *g*-sound in their initial position) from the Polish or Hungarian language (presumably also from the Slovakian language) 141, *bočkory* 'a kind of moccasin' located south of the Carpathian Mountains: in the West Boikian and East Lemkian dialects and on the Boikian-Lemkian border 144, *kalap* 'a hat' mainly perceived south of the Carpathian Mountains: in the West Boikian (and partly in the Central Boikian) dialects, on the Boikian-Lemkian border (also in the Lemkian dialects and in the western part of the Transcarpathian region) 146, *kuéma* 'a winter fur hat' surveyed in the Central and East Boikian dialects north of the Carpathian Mountains (no material is available concerning the area south of the Carpathian Mountains), the word is also familiar in the Bukovinian dialects 147, *gymbyc* 'a hog's stomach' distinguished in one part of the Transcarpathian region 158, *zaškwiv* 'a pouch for tobacco (made from a dried hog's bladder)' appears south of the Carpathian Mountains: in the Boikian dialects (and on the plains), on the Boikian-Lemkian border (and also in the East Lemkian dialects) 170, *šowgoryňa* and *šowgoryňa* 'husband's sister' (the only borrowing from the Hungarian language is *šowgor* 'husband's brother') recognized in a few places south of the Carpathian Mountains (compare the forms *šwagrowa* and *šwagerka* found north of the Carpathian Mountains with the Polish

forms) 185. Compare the words cited below which possess a somewhat vague etymology.

Among the Romanian borrowings are: *frambija* 'a ribbon to tie an apron — skirt' registered mainly north of the Carpathian Mountains in the Central and West Boikian dialects and on the Boikian-San and Boikian-Dniester borders (for places marked "Z" there is very little material available); similar meanings, i.e. 'a bag or sack strap (used for carrying hay)', 'a rope to fasten a cradle to the ceiling' surveyed on the Boikian-Lemkian border in Slovakia 150, *nańo* 'father' noted south of the Carpathian Mountains: in the Boikian dialects (on the entire Soviet Transcarpathia), on the Boikian-Lemkian border (in the Lemkian dialects on both sides of the Carpathian Mountains, though in the North-East Lemkian dialects *nańo* means 'godfather'; in the Hutsulian dialects the word is known under a different form — *neńo*) 174 and 176, *nanańko* 'god-father' and *nanańka* 'god-mother' typical for all the Boikian dialects: the bordering dialects, as well as for the neighboring dialects (these words appear in the Lemkian, Transcarpathian and Hutsulian dialects but are also known in other Ukrainian dialects) 176 and 177, *kopylyća*, *kopylka*, *kopylańa* etc. 'a girl who has an illegitimate child' perceived on the entire Boikian territory (yet there is lack of material for places marked "Z" and partially for those marked "V"); the word is also used in a few Lemkian dialects 180, *kopyl* and its various derivatives (*kopylak*, *kopylec*, *kopyla* etc.) 'an illegitimate child' occurs in the entire Boikian dialect region, on the Boikian-San and Boikian-Dniester borders, in only a few Lemkian dialects, and in the Transcarpathian, Hutsul and Bukovina regions 181. Obviously, through the term "Romanian borrowings" one should consider those words which came to the Boikian territory through the mediation of the Romanian shepherds — the Vlachs (or could have been inherited from the neighboring Hutsulian dialects) could be of various origin.

Finally, a few comments must be added regarding German loan-words. Direct, yet very restricted contacts existed between the Ukrainian dialects of the Carpathian Mountains with the German language spoken among the Spish colonists (the majority of borrowings took place through the East Slovakian dialects) and among the few German settlements in the central and eastern Boikian regions; single words could have been adopted from the language of the Jews abiding in the cities and towns. A great number of borrowings took place through the Polish (compare the above *benkart*, *cwykol*, *ńwagrowa* and *ńwajerka*) and the Hungarian languages — with the possibility of further mediation through the East Slovakian dialects (compare the above words *ńowgoryńa* and *ńowgoryna*). *Lejbyk* 'a sleeveless vest usually worn in the summer' can be encountered in the Boikian dialects and in most of the Lemkian dialects (both South and East), in the southern part of the San dialect (and near Tomaszow Lubelski; there is a lack of information from other areas); this word could have been borrowed through the Hungarian, Polish and Slovakian languages as well 137. Another word adopted from the German language is *krysa* 'the brim of a hat' (also 'the edge of a dish') found in the Lemkian dialects; it constitutes the basis for mapping out the word *krysańa* 'a hat' located on the Boikian-Hutsul border, in the Central and East Boikian dialects south of the Carpathian Mountains, in a few places north of the Carpathian Mountains and on the South Lemkian dialects, in the eastern part of the Transcarpathian territory and in the Hutsul region 146. The words *bajstruk*, *bajster*, *bajstri* 'an illegitimate child' (registered in three places of the AGB territory north of the Carpathian Mountains; the word is also familiar in other Ukrainian dialects) were most probably adopted through the mediation of the Polish language 181.

There is a number of words which are vague and difficult to identify to which dialectal group they belong to due to the double etymological meaning which they convey: *ludyna* 'attire' (general name) noted in the East Boikian dialects south of the Carpathian Mountains and in the Hutsulian dialects on both sides of the Carpathian Mountains 134, *cumańa* 'attire' (general name) found in only one part of the Trans-

carpathian territory 134, *čapiw* 'a kind of woolen cape' registered in the West Boikian dialects north of the Carpathian Mountains 138, *drušlak* 'a sleeveless sheepskin coat' used in some East Boikian regions north of the Carpathian Mountains and on the Boikian-Hutsulian border (as a 'sleeveless jacket' it is known in the central dialects of the northern Lemkian region) 140, *gači*, *gači* and *hači* (compare the above comments concerning borrowings from the Hungarian language) 141, *škurat* 'an old worn out moccasin' surveyed on the Boikian-San and Boikian-Dniester borders and in the South Lemkian dialects (referred to as 'a piece of leather' in the Hutsulian dialects, on the Boikian-Hutsulian border, in the Dniester dialects and in the pejorative sense, meaning 'pieces of leather' on the Boikian-Lemkian border of Slovakia) 145, *klebaňa* and *klebanka* 'a hat' found in several parts of the central and western Boikian region, mainly south of the Carpathian Mountains (and on the greater part of the Soviet Transcarpathia) 146, *kartan* 'a kind of skirt' typical for the Transcarpathian and also for the East Boikian region (as *katran* 'a rag for carrying hot kitchen dishes' it is known in the Hutsulian region) 149, terms used when referring to a bag: *torba* appears on the entire AGB territory north of the Carpathian Mountains, *tabiška* marked in one part of the Boikian-Lemkian border area, *tabata* perceived in two parts of the Boikian-Hutsulian border area (the word is also known in the Hutsul region) 154, *buturan* 'catarrh' appears in the East Boikian region south of the Carpathian Mountains and in the Transcarpathian Hutsulian dialects 171.

Translated by Zofia Ustaborowicz

- hujaš* 138
hujoš 138
hulínka 162
huňa 136
huńča 136
huńka 136
hyčať 162
hyčka 148

xerbet 156
χimelka 148
χimla 148
χodačyško 145
χodačyšče 145
χodaky pl 144
χomelka 148
χrašč 156
xrebet 156
xrepto 156
χresna 177
χresna mama 177
χresna mamka 177
χresna maty 177
χresnyj 176
χresnyj náňko 176
χresnyj náňo 176
χresnyj otec 176
χresnyj tato 176
χrišč 156
χrybet 156
χrybto 156
χryšč 156
χusta 149
χymelka 148
χyrbet 156

kacebajka 139
kaftan 139
kaχtan 139
kaχtaňa 139
kaχtanka 139
kalita 154
kalap 146
kalyta 154
kalytka 154
kamazol'a 140
kamyzelka 140
kapaluχ 146
kapčuχ 170
kapčuχ 170
kapčuk 170
kapeliχ 146
kapeluχ 146

kapica 148
kapšuk 170
karχ 169
kark 169
kartan 149
kartyći pl 173
katar 171
katyr 171
kebawka 148
kiše 162
kiska 162
kliπajky pl 166
kliπawky pl 166
kliπky pl 166
klebanka 146
klebaňa 147
klybaňa 146
klyn 151
klynci pl 151
klynyć 151
klynyk 151
kobeli 154
kobilka 154
kobita 179
kolčyka 153
kohutka 153
kohutok, pl *kohutki* 153
kolinća pl 164
kolinka pl 164
kopko 181
kopyla 181
kopylak 181
kopylčuk 181
kopyl 181
kopylaňa 180
kopylašnyća 180
kopylec 181
kopylka 180
kopylyća 180
kopyrdan 181
košil 154
kowbanka 147
kowtky pl 153
kožušanka 140
kožušča 140
kožušok 140
kožušyna 140
krajka 150
kresaňa 146
krestna matka 177
krestna nana 177
kropywnyk 181
krysaňa 146

kučma 147
kulčyk, pl *kulčyky* 153
kulak 163
kupardak 181
kurtak 139
kurtka 139
kušil 154
kušilka 154
kutyń 158
kyčalnyky pl 164
kyčka 148
kyčylynky pl 164
kyčyrynyk 164
kyčyrynky pl 164

laχy pl 134
lajbyk 137
lastka 151
lastočka 151
lejbyča 137
lejbyk 137
ludyna 134
lybyk 137
lydka 161
lyjbyk 137
lyśé 161
lysta 161
lystka 161
lystwa 161

mačka 158
mačko 158
maćok 158
majšel, pl *majšety* 152
mama 175, 177
mama, χresna — 177
mamća 177
mamka 177
mamka, χresna — 177
mamuňa 177
mamuńća 177
mamusi 177
maňa, poχresna — 177
manžety pl 152
matka 177
matka, krestna — 177
matka, pańi — 177
matuša 177
maty 175
maty, χresna — 177
matyr 175

miχ 170
miχaly pl 152
miχalky pl 152
miχyr 170
miχyrec 170
mišće 154
mišok 170
mošanka 170
mošonka 170
myška 147
myžalky pl 152
myžyrča 170

načyčky pl 143
nahawky 141
nahawyci 141
najduχ 181
nana, krestna 177
nanaška 177
nanaško 176
nańko 174, 176
nańko, χresnyj — 176
nańo 174, 176
nańo, χresnyj — 176
nańu 174
našajka 150
naχa 171
natičky pl 143
natka 171
natoričky pl 143
nawoloky pl 143
newista 179
nežyt 171
nežyt' f 171
niχot' 165
nińko 174
nohawky 141
noχot' 165

obluk 148
obrańa 134
obruč 148
obručyk 148
obšyjata pl 152
obšywča 152
obšywčata pl 152
obšywka 152
obšywki pl 152
obuwanci pl 143
obuwanki pl 143
od'ah 133
odeža 133
odič 133

odińa 133
odiŭ'a 133
odiž 133
ohartka 134
onuk 182
onuka 182
oteč 174
oteč, χresnyj — 176
oteč, pan — 176
oteč, poχresnyj — 176
otrib 159
otroba 159
otruba 159
opličky pl 151
oponča 138
opustok 151

paniχt 165
pahnist 165
pahnistok 165
pahnost 165
pani matka 177
panmatka 177
panojcyc 176
pan oteč 176
paprošky pl 150
pas 142, 150
pašć 163
pasok 142
pasyna 150
pašok 151
pawučajky pl 166
pazniχt 165
paznust 165
pazur 165
pečeńa 159
pečinka 159
pečinka, čorna — 159
pečinky pl 159
pečinky, čorni — pl 159
pečinky, t'aški — pl 159
pečunka 159
pečunky pl 159
pidpašnyk 151
pidpašok 151
pidplička 151
pidpličnyk 151
pilka 149
pistuk 163
pišal 162
pjašč 163
pjastuχ 163
pjastuk 163

plaf'a 134
poχresna mańa 177
poχresnyj oteč 176
pojas 150
pokropywnyk 181
pokrylka 180
pokrywka 180
polatyčka 148
połotńanka 154
popruška 150
portučki 141
portky 141
postoly pl 144
potylyča 169
powičky pl 166
powiky pl 166
(po)woroska 180
prespanica 180
prespanka 180
pryodiwok 133
prypynka 149
pšywalničky pl 152
pšywčata pl 152
pšywky pl 152

remiń 142
reminci pl 143
remini pl 143
rozpička 151
rozpuška 151
rymiń 142

selezon 160
seleziń 160
selezinka 160
selezun 160
sirače 135
siračyna 135
sirak 135
skira 155
skora 155
skula 173
skuli pl 173
skura 155
šlezona 160
styzinka 160
styzun 160
smotoloka 171
snurok 148
spiżawka 162
spodni 141
stawy pl 164

- stolb* 156
strilka 162

šapka 147
šat'a 134
šepka 147
škira 155
škrab 145
škrofli pl 173
škropli pl 173
škropyl 173
škurat 145
škurhat 145
škurlat 145
šmat'a 134
šnurky pl 143
šowgoryna 185
šowgoryňa 185
šwađerka 185
šwagrowa 185

tabala 154
tabiška 154
tabula 154
tajstra 154
tanistra 154
taška 154
ť'ašky pečinky 159
tatčo 174
tato 174
tato, xresnyj— 176
tatuńčo 176
tatuńo 176
tatuš 174
tatušo 176
torba 154
torbeňa 154
torbeňka 154
torbyta 154
toročky pl 150
tročky pl 150

ubraňa 134
ujčyna 184

ujna 184
ujoš 138
untroba 159
unuk 182
unuka 182
usta 167
ustričnyk 143
utroba 159

wantroba 159
wani'ux 158
warga 167
wargy pl 167
watrubá 159
wboločeňa 134
widajky pl 166
wije pl 166
wiky pl 166
wika 166
wjazy 169
wnučka 183
wnuk 182
wnuka 182, 183
wobluča 148
wobluk 148
wodiňa 133
wodiw 133
wodiž 133
woloky pl 143
wontroba 159
wopasok 150
wopšywča 152
wopšywka 150, 152
worha, pl worhy 167
wostročanky pl 143
wujanka 184
wujčyna 184
wujna 184
wujaš 138
wujoš 138
wusta sg 167
wustrišnyk 143
wystupka 180
wutroba 159

wyška 151
wyrpoi pl 144, 145

začkiw 170
začkiwča 170
zađuža 172
zadyx 172
zamižalky pl 152
zamižalok 152
zamižna 179
zamužna 179
zamyžalok 152
zapaska 150
zapaska 149
zapjasnyk 152
zapynačka 149
zapynka 149
zarukawky pl 152
zastrička 150
zaušnyča 153
zawušnyča, pl zawušnyci
 153
zawušnyčka, pl zawušnyč-
ky 153
zawytka 180
zimky pl 166
zinky pl 166
zmitok 145
znajdux 181
zowyča 185

žubenka 154

žaludok 158
želižnyča 173
žena 178, 179
žintowka 179
žinka 178, 179,
žoludok 158
žona 178, 179
žowit 157
žowna, pl žowny 173
žywit 157
žywtut 157

SPIS MAP

133. Odzież — ukr. одяг: *odzież, od'ah, odeża, odińa*
134. Odzież — ukr. одяг: inne określenia
- 135a. *Čuha, čuhańa* 'zimowe palto sukienne z „kapa” — ukr. зимове сукняне пальто з „капою”
- b. *Širak* 'ciepła, długa kurtka sukienna' — ukr. тепла довга сукняна куртка
136. *Huńa i gubańa* 'zimowe palto sukienne' — ukr. зимове сукняне пальто
137. *Łejbyk* 'rodzaj kamizelki sukiennej' — ukr. рід сукняного жилета
- 138a. *Hujaš* 'kurtka noszona w górach' — ukr. куртка ношена в горах
- b. *Čapiv i opońca* 'rodzaj (sukiennej) peleryny' — ukr. рід пелерини (із сукна)
139. Nazwy kurtek — ukr. назви курток
140. *Krótki kożuszek bez rękawów* — ukr. короткий кожушок без рукавів
141. *Spodnie z płótna* — ukr. полотняні штани
142. *Szeroki pas męski* — ukr. широкий чоловічий пас
143. *Rzemyki i sznurki wełniane do kierpców (chodaków)* — ukr. ремінці і вовняні мотузки для постолів (ходаків)
144. *Kierpce (chodaki) N pl* — ukr. постолы (ходакы)
145. *Stary kierpce (chodak)* — ukr. старий постіл (ходак)
146. *Kapelusz* — ukr. капелюх
147. *Zimowa czapka futrzana* — ukr. зимова хутряна шапка
148. *Drewniane kółko służące do upinania włosów pod czersem* — ukr. дерев'яний кружок для зачісування волосся під чіпцом
149. „*Zapaska*” i *fartuch* — ukr. „запаска” і фартух
150. *Wstążka do zawiązywania „zapaski” (fartucha) N pl* — ukr. стрічка зав'язувати „запаску” (фартух)
151. *Klin pod pachą (w koszuli)* — ukr. клин під пахою (у сорочці)
152. *Mankiety koszuli N pl* — ukr. манжети сорочки
153. *Kolczyki N pl* — ukr. сережки
154. *Torba* — ukr. торба
155. *Skóra (u człowieka)* — ukr. шкіра (у людини)
156. *Grzbiet* — ukr. хребет
157. *Brzuch* — ukr. живіт
158. *Żołądek świni* — ukr. шлунок у свині
159. *Wątroba* — ukr. печінка
160. *Śledziona* — ukr. селезінка
161. *Łydka* — ukr. лядка
162. *Goleń* — ukr. голінка (гомілька)
163. *Pięść* — ukr. кулак
164. *Stawy palców (u rąk)* — ukr. суглоби пальців (у рук)
165. *Raznokieć* — ukr. ніготь
166. *Powieki N pl* — ukr. повіки
167. *Wargi N pl* — ukr. губи

168. Gardło i krtań — ukr. горло і гортань
169. Kark — ukr. карк
170. Woreczek na tytoń — ukr. калитка на тютюн
171. Katar — ukr. катар
172. Astma — ukr. астма
173. Skrofuły (zólzy) N pl — ukr. золотуха (скрофульозні жовна)
174. Ojciec — ukr. батько
175. Matka — ukr. мати
176. Ojciec chrzestny — ukr. хресний батько
177. Matka chrzestna — ukr. хресна мати
178. Żona — ukr. дружина
179. Zameżna kobieta — ukr. заміжна жінка
180. Dziewczyna mająca nieślubne dziecko — ukr. дівчина, що має нешлюбну дитину
181. Nieślubne dziecko — ukr. нешлюбна дитина
182. Wnuk — ukr. внук
183. Wnuczka — ukr. внука
184. Wujenka (żona brata matki) — ukr. дядина (дружина брата матері)
185. Siostra męża — ukr. сестра чоловіка

SERIA

PRACE SLAWISTYCZNE

- Nr 1. I. Kwilecka, H. Popowska-Taborska, Bartłomiej z Bydgoszczy — leksykograf polski I poł. XVI w., 1977.
- Nr 2. M. Korytkowska, Bułgarskie czasowniki modalne, 1977.
- Nr 3. W. Sędzik, Prasłowiańska terminologia rolnicza, 1977.
- Nr 4. E. Rzetelska-Feleszko, Rozwój i zmiany toponimicznego formantu *-ica* na obszarze zachodniosłowiańskim, 1978.
- Nr 5. K. Herej-Szymańska, Derywacja czasowników denominalnych we współczesnym bułgarskim języku literackim, 1978.
- Nr 6. Stosunki literackie polsko-czeskie i polsko-słowackie 1890—1939. Opracowali S. Bylina, B. Jaroszewicz-Kleindienst, E. Madany, J. Russocka, 1978.
- Nr 7. E. Wolnicz-Pawłowska, Osiemnastowieczne imiennictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim, 1978.
- Nr 8. I. Sawicka, Problematyka predykcji imiennej na przykładzie języka serbsko-chorwackiego, 1979.
- Nr 9. K. Šalamun-Biedrzycka, Poezja Antona Vodnika i Antona Podbevška w latach dwudziestych XX wieku, 1980.
- Nr 10. J. Duma, Wokalizacja jerów słabych w rdzennej sylabie nagłosowej w południowo-wschodniej Słowiańszczyźnie, 1979.
- Nr 11. I. Grek-Pabisowa, I. Maryniakowa, Słownik gwary starowierców mieszkających w Polsce, 1980.
- Nr 12. Konferencja Pomorska (1978), 1979.
- Nr 13. Atlas gwar bojkowskich, t. I, 1980.
- Nr 14. Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny, t. I, 1980.
- Nr 15. I. Dulewiczowa, Czasowniki denominalne w języku rosyjskim i polskim, 1981.
- Nr 16. Atlas gwar bojkowskich, t. II, 1981.
- Nr 17. Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny, t. II (w druku).
- Nr 18. K. Feleszko, V. Koseska-Toszeva, I. Sawicka, Zagadnienia predykcji imiennej w językach południowsłowiańskich, 1981.
- Nr 19. J. Zieniukowa, Rodzaj męski osobowy we współczesnych językach zachodniosłowiańskich 1981.
- Nr 20. M. Chajęcka, Rosyjska poezja radziecka lat 1941—1945, 1981.
- Nr 21. Słowianie w świecie antynorm Stanisława Przybyszewskiego (w druku).
- Nr 22. Z. Rudnik-Karwatowa, Formacje iteratywne w języku staroruskim XI—XVII w., 1982.
- Nr 23. V. Koseska-Toszeva, Semantyczne aspekty kategorii określoności/nieokreśloności (na materiale z języka bułgarskiego, polskiego i rosyjskiego), 1982.
- Nr 24. L'époque napoléonienne et les Slaves (w druku).

Cena zł 155.-

PL ISSN 0208-4059
ISBN 83-04-00310-4 całość
ISBN 83-04-01128-X